

HE 190/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain, puoluelain, vaalilain sekä kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annettua lakia, puoluelakia, vaalilakia sekä kansalaisaloitelakia.

Ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain ja puoluelain muutoksilla selkeytettäisiin ja täsmennettäisiin nykyistä sääntelyä ja sitä kautta lisättäisiin vaali- ja puoluerahoituksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä.

Vaalilakiin tehtäisiin muutos, jolla luovuttaisiin puolueiden pakollisesta jäsenäänestyksestä eduskuntavaaleissa. Lisäksi lakiin ehdotetaan tehtäväksi eräitä teknisluonteisia täsmennyksiä.

Kansalaisaloitelakia muutettaisiin siten, että eurooppalaista kansalaisaloitetta voisi kannattaa 16 vuotta täyttänyt Suomen kansalainen.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2025.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi	3
2.1 Vaali- ja puolerahoitus	3
2.2 Vaalilaki	5
2.3 Eurooppalaisen kansalaisaloitteen kannattamisen ikäraja	6
3 Tavoitteet	7
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	7
4.1 Vaali- ja puolerahoitusta koskevat ehdotukset	7
4.1.1 Lainanantajien nimien julkistaminen	7
4.1.2 Kampanjan kulut ylittävä vaalirahoitus	8
4.1.3 Puoluelain luettelo asioista, joita ei pidetä tukena	8
4.1.4 Ajantasainen ilmoitus otetuista lainoista	9
4.1.5 Valtionavustuksen siirtomahdollisuus	9
4.1.6 Tilinpäätösasiakirjoja koskevat muutostarpeet	10
4.2 Vaalilakia koskevat ehdotukset	10
4.3 Kansalaisaloitelakia koskeva ehdotus	12
4.4 Pääasialliset vaikutukset	13
4.4.1 Viranomaisvaikutukset	14
4.4.2 Taloudelliset vaikutukset	14
5 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	14
6 Lausuntopalaute	17
7 Säännöskohtaiset perustelut	20
7.1 Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta	20
7.2 Puoluelaki	21
7.3 Vaalilaki	23
7.4 Kansalaisaloitelaki	25
8 Voimaantulo	25
9 Suhde muihin esityksiin	25
10 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	26
LAKIEHDOTUKSET	28
1. Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta	28
2. Laki puoluelain muuttamisesta	30
3. Laki vaalilain muuttamisesta	33
4. Laki kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta	36
LIITTEET	37
RINNAKKAISTEKSTIT	37
1. Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta	37
2. Laki puoluelain muuttamisesta	40
3. Laki vaalilain muuttamisesta	46
4. Laki kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta	51

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Valtioneuvosto antoi 10.11.2022 hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain, puoluelain, vaalilain 112 ja 143 l §:n sekä kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta (HE 254/2022 vp) pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman ja oikeusministeriön asettaman parlamentaarisen vaalityöryhmän (OM034:00/2019; jatkossa vaalityöryhmä) linjaamien muutoksiin pohjautuen. Vaalityöryhmä työskenteli maaliskuusta 2020 vuoden 2021 loppuun (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163824>). Muutokset ehdokkaan vaalirahoituksesta annettuun lakiin ja puoluelakiin valmisteltiin yhteistyössä valtionalouden tarkastusviraston (VTV) kanssa keväällä 2022.

Esitys annettiin eduskunnalle 11.11.2022 ja valiokuntakuuleminen järjestettiin 14.2.2023. Eduskunnan 4.4.2023 antamassa kirjelmässään EK 87/2022 vp todettiin esityksen rauenneen eduskunnan lopetettua työskentelynsä vaalikaudella 2019-2022.

Nyt annettavalla esityksellä ehdotetaan tehtäväksi lakiin ehdokkaan vaalirahoituksesta (vaalirahoituslaki), puoluelakiin, vaalilakiin sekä kansalaisaloitelakiin sellaiset pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaiset muutokset, jotka sisältyivät kyseiseen rauenneeseen hallituksen esityksen 254/2022.

Nyt annettavalla esityksellä lisäksi ehdotetaan teknisluateisia muutoksia vaalilain 11, 16, 29, 42, 53, 60, 99, 143, 143 l ja 185 §:iin.

Esitys on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä. Esitys pohjautuu pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan sekä osittain rauenneeseen hallituksen esitykseen 254/2022. Esityksessä on huomioitu myös valiokuntavaiheessa tästä esitetyt huomiot ja näkemykset.

Esityksestä on järjestetty 23.4.2024-18.6.2024 välisenä aikana avoin lausuntokierros Lausuntopalvelu.fi -palvelun kautta. Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://oikeusministerio.fi/hankkeet-ja-saadosvalmistelu> tunnuksella OM069:00/2023.

Lainvalmistelun arviointineuvosto valitsi esityksen käsiteltäväkseen. Se antoi esityksestä lausuntonsa 9.10.2024. Arviointineuvoston käsittelyn jälkeen pääasiallisiin vaikutuksiin lisättiin tietoa yhteiskunnallisista vaikutuksista, tietoa lainojen hyödyntämisestä vaalirahoituksessa ja arviointia vaikutuksista lainmuutoksen kohteille. Lisäksi esitykseen lisättiin uusi kohta viranomaisvaikutukset sekä osio vaalirahoitukseen liittyvästä kansainvälistä vertailusta.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Vaali- ja puoluerahoitus

Yleiskuva

Ehdokkaan vaalirahoituksesta annetussa laissa (273/2009; vaalirahoituslaki) ja puoluelaisissa (10/1969) säädetään poliittisen toiminnan rahoituksesta ja sen valvonnasta. Lainsäädännön tarkoituksena on lisätä vaalirahoituksen avoimuutta ja tietoa ehdokkaiden mahdollisista

sidonnaisuuksista sekä rajoittaa ehdokkaiden vaalikampanjoiden kulujen kasvua. Toisaalta tavoitteena on taata riittävät voimavarat poliittisen järjestelmän toiminnalle. Sääntelyllä edistetään kansanvaltaa ja vahvistetaan sitä kohtaan tunnettua luottamusta.

Vaali- ja puoluerahoituksen valvonnasta huolehtii valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV). Sen tarkastustehtävistä säädetään pääosin vaalirahoituslain 10 – 12 §:ssä sekä puoluelain 9 e ja 9 f §:ssä. Tarkastusvirasto antaa eduskunnalle vaalikohtaisen kertomuksen vaalirahoituslain mukaisista valvontatehtävistään sekä vuosittaisen kertomuksen tehtävistään puoluerahoituksen valvonnassa. Viimeisimmät kertomukset ovat kertomus vaalirahoituksen valvonnasta vuoden 2023 eduskuntavaaleissa (K20 /2023 vp) ja kertomus puoluerahoituksen valvonnasta 2023 (K 5/2024 vp). Kertomukset käsitellään eduskunnan tarkastusvaliokunnassa, joka laatii niistä mietinnöt.

Valtiontalouden tarkastusviraston kertomusten ja tarkastusvaliokunnan mietintöjen valossa voidaan yleisesti todeta, että vaali- ja puoluerahoituksen valvonta toimii nykyisellään melko hyvin ja sen seurauksena tavoitteet vaali- ja puoluerahoituksen avoimuudesta ja läpinäkyvyydestä toteutuvat niin ikään melko hyvin. Tarkastusvaliokunta on kuitenkin mietinnöissään kiinnittänyt huomiota joihinkin yksityiskohtiin, jotka kaipaivat täsmentämistä. Tällainen on esimerkiksi niin sanottujen ehdokasmaksujen asema vaali- ja puoluerahoituksessa. Myös julkisessa keskustelussa on aika ajoin esitetty näkemyksiä siitä, että vaali- ja puoluerahoituksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä tulisi edelleen kehittää.

Parlamentaarinen vaalityöryhmä

Oikeusministeriö asetti 20.2.2020 parlamentaarisen vaalityöryhmän toteuttamaan hallitusohjelmassa mainitut kirjaukset. Vaalityöryhmä työskenteli vuoden 2021 loppuun ja luovutti mietintönsä oikeusministeriölle 9.2.2022.

Vaalityöryhmä esitti mietinnössään useita muutoksia vaali- ja puoluerahoitusta koskevaan sääntelyyn. Työryhmän ehdottamia muutoksia olivat lain selkeyttäminen kampanjan kulut ylittävän rahoituksen osalta, jälki-ilmoituksiin liittyvien valtiontalouden tarkastusviraston valvontavaltuuksien vahvistaminen ja se, että valtiontalouden tarkastusvirastolle olisi annettava mahdollisuus tehostaa uhkasakolla valvontatyötään nykyistä laajemmin. Tarkastusvirastolle annettaisiin myös oikeus saada tietoja, asiakirjoja, aineistoja ja virka-apua nykyistä laajemmin. Työryhmä piti lisäksi tarpeellisenä selvittää tarkastusviraston oikeutta saada vertailutietoja kampanjaan tukea antaneilta ja palveluita ja tuotteita toimittaneilta ja sitä, että myös vertailutietoja koskevaa pyyntöä olisi mahdollisuus tehostaa uhkasakolla. Työryhmä ehdotti myös kampanjatilin käyttöönoton selvittämistä eduskunta-, europarlamentti- ja presidentinvaaleissa ja siihen liittyen sen varmistamista, että kaikkien ehdokkaiden on myös käytännössä mahdollista avata kampanjatilin. Työryhmä ehdotti lisäksi, että vaalikampanjalle 1500 euron (kuntavaaleissa 800 euron) ja sitä suuremman lainan antaneiden nimet tulisi julkistaa.

Vaalityöryhmä esitti vielä, että puoluelain luetteloa asioista, joita ei pidetä tukena, täsmennettäisiin eduskunnan tarkastusvaliokunnan esittämällä tavalla niin, ettei ehdokas-, luottamushenkilö- ja kansanedustajamaksuja pidettäisi puolueelle annettuna tukena. Lisäksi työryhmä tuki ajatusta, että puoluelain luetteloon asioista, joita ei pidetä puolueelle annettuna tukena, lisättäisiin myös EU-instituutioiden ja muiden vastaavien kansainvälisten järjestöjen talousarvioon perustuvat tavanomaiset suoritukset, kuten matkakulujen korvaukset. Lisäksi työryhmä teki linjauksen eurooppalaisen kansalaisaloitteen kannattamisen ikärajan

laskemisesta 16 vuoteen Suomen osalta. Näiden linjausten pohjalta annettiin hallituksen esitys (HE 254/2022 vp).

Nyt annettavassa hallituksen esityksessä on huomioitu rauenneen hallituksen esityksen muutosehdotukset pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisina.

Pääministeri Orpon hallitusohjelma

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa (20.6.2023) todetaan vaali- ja puoluerahoituksesta muun muassa seuraavaa:

- Selkiytetään lakia kampanjan kulut ylittävän rahoituksen osalta.
- Selkiytetään vaali- ja puoluerahoitusta lainojen osalta siten, että lainan alkuperä on aina identifioitavissa.
- Päivitetään puoluelain luettelo asioista, joita ei pidetä tukena (luottamushenkilömaksut, Euroopan unionin toimielinten ja muiden vastaavien kansainvälisten järjestöjen talousarvioon perustuvat suoritukset).
- Tarkennetaan lainsäädäntöä siten, että puolueilla on selkeä mahdollisuus valtionavustuksen osittaiselle siirtämiselle puolueen tarkoitusta toteuttavan säätiön tai osakeyhtiön toiminnan tukemiseen, kuten jo nyt vakiintunut käytäntö on.
- Hallitus poistaa jäsenäänestykseen pakottavan vaatimuksen vaalilaista ja jättää puolueelle itselleen mahdollisuuden päättää omissa säännöissään jäsenäänestyksen järjestämisestä.

Lisäksi pääministeri Orpon hallitusohjelmaan on erikseen kirjattu, että

- Aloitetaan säännöllinen vuoropuhelu puolueiden, rahoituslaitosten ja valvovien viranomaisten kanssa liittyen ehdokkaiden ja poliittisten yhdistysten lainmukaiseen, tarkoituksenmukaiseen ja selkeään vaaleihin sekä poliittiseen toimintaan liittyvään tilinpitoon.
- Varmistetaan, että vaali- ja puoluerahoitusvalvonnassa toteutuu periaate, että samaa tietoa ei kysytä kuin kerran.

Näitä ja eräitä muita rauenneen hallituksen esityksen mukaisia asioita varten on perustettu uusi parlamentaarinen työryhmä kehittämään eräitä äänestämiseen ja vaaleihin liittyviä käytäntöjä (OM137:00/2023). Työryhmän yhtenä tavoitteena on selvittää parlamentaarisen vaalityöryhmän loppuraportissaan (9.2.2022) esittämiä muutoksia lakiin ehdokkaan vaalirahoituksesta, jonka mukaan valtiontalouden tarkastusvirastolle annettaisiin mahdollisuus tehostaa uhkasakolla valvontatyötään.

2.2 Vaalilaki

Parlamentaarisen vaalityöryhmän asettamispäätöksen mukaan työryhmän tehtävänä oli selvittää, miten voitaisiin uudistaa ehdokkaiden asettamista vaaleissa koskevia määräyksiä mahdollistamaan nykyistä monipuolisemmin erilaiset demokraattiset päätöksentekotavat siten kuin puolueen säännöissä tarkemmin määrätään. Työryhmän keskustelussa ehdokkaiden asettamista koskevien käytäntöjen uudistamisesta päällimmäisenä nousi esiin tarve joustavoittaa jäsenäänestystä koskevia sääntöjä eduskuntavaaleissa ja antaa puolueiden

säännöille puolueen ehdokkaiden asettamisessa suurempi painoarvo. Työryhmä ehdotti vaalilakia muutettavaksi siten, että jäsenäänestyksen pakollisuudesta eduskuntavaaleissa luovuttaisiin.

Työryhmän enemmistö esitti jäsenäänestysten pakollisuuden poistamista eduskuntavaalien ehdokasasettelussa, mutta lausui, että jäsenistön kansanvaltaiset vaikutusmahdollisuudet tulee puolueen säännöissä muutoin turvata.

2.3 Eurooppalaisen kansalaisaloitteen kannattamisen ikäraja

Parlamentaarinen vaalityöryhmä totesi loppuraportissaan, että kansalaisaloitteen käyttöönotto on ollut onnistunut demokraattinen innovaatio, mutta myös uutta aloittemuotoa olisi syytä selvittää. Työryhmä pohti kysymystä sen varmistamiseksi, että aloite ei raukea vaalikauden vaihtuessa ja että muutoseikat eivät estä aloitteen sisällön toteuttamista. Työryhmän mukaan asiaa on syytä tarkastella seuraavan perustuslakiuudistuksen yhteydessä. Lisäksi työryhmä teki linjauksen eurooppalaisen kansalaisaloitteen kannattamisen ikärajan laskemisesta 16 vuoteen Suomen osalta. Tämä linjaus on sellaisenaan otettu myös pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan.

Kansalaisaloitteesta valtiollisella tasolla säädetään perustuslain 53 §:ssä ja kansalaisaloitelaisissa (12/2012, HE 46/2011 vp). Kansalaisaloitelaki on ollut voimassa 1.3.2012 alkaen, ja sitä on muutettu 1.6.2019 voimaan tulleella lailla (laki kansalaisaloitelain muuttamisesta, 436/2019, HE 251/2018 vp) sekä toisen kerran 1.1.2020 voimaan tulleella lailla (1276/2019, HE 57/2019). Eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/788 (tästä eteenpäin asetus 2019/788). Lisäksi asetusta 2019/788 täydentävänä sääntelynä kansalaisaloitelain 1 § 2 momentissa todetaan, että eurooppalaisen kansalaisaloitteen tekemisestä säädetään asetuksessa 2019/788 sekä kansalaisaloitelain 10 ja 15 §:ssä. Edellä mainituissa pykälissä ei käsitellä eurooppalaisen kansalaisaloitteen ikärajaa tai allekirjoitusoikeutta. Eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta ja oikeudesta aloitteen allekirjoittamiseen ei täten säädetä nykyisellään erikseen Suomen kansallisessa lainsäädännössä, vaan eurooppalaisen kansalaisaloitteen ikäraja Suomessa perustuu asetukseen 2019/788.

Asetuksen 2019/788 1 luvun 2 artiklan 1 kohdassa määritellään eurooppalaisen kansalaisaloitteen tukemiseen oikeutetut ryhmät. Tämän 2 artiklan 1 kohdan 1 momentin mukaan jokainen EU-kansalainen, joka ikänsä puolesta on äänioikeutettu Euroopan parlamentin vaaleissa, on oikeutettu tukemaan aloitetta allekirjoittamalla tuenilmauksen asetuksessa mainitulla tavalla. Lisäksi 1 kohdan 2 momentissa säädetään, että jäsenvaltiot voivat asettaa aloitteen tukemiseen oikeuttavaksi vähimmäisiäksi 16 vuotta niiden kansallisen lainsäädännön sen salliessa. Jäsenvaltion on tällöin ilmoitettava asiasta komissiolle.

Asetuksen valmisteluasiakirjoissa ilmenee, että komission alkuperäisessä asetusehdotuksessa 1 luvun 2 artikla antaa oikeuden tukea eurooppalaista kansalaisaloitetta allekirjoittamalla jokaiselle 16 vuotta täyttäneelle unionin kansalaiselle. Komissio perusteli alennettua ikärajaa sen myönteisellä vaikutuksella nuorten osallistumismahdollisuuksiin ja tietoisuuteen EU:sta. Komissio toteaa kansalaisaloitteen olevan ei-sitova vaikuttamistapa, jonka voi nähdä sopivana osallistumiskeinona myös nuorille, jotka eivät vielä ole äänioikeutettuja. Suomessa valtioneuvosto on ottanut ehdotukseen kantaa U-kirjelmässä (U 57/2017 vp), minkä lisäksi perustuslakivaliokunta on antanut siitä lausunnon (PeVL 54/2017 vp). Valtioneuvosto ja perustuslakivaliokunta eivät nähneet estettä ikärajan laskemiselle, vaikka Suomen kannaksi lopulta muodostui ensisijaisesti äänioikeuteen sidottu osallistumisoikeus.

Asetuksen 5 artiklan mukaisesti aloitteen valmistelijana ja hallinnoijana on oltava vähintään seitsemästä luonnollisesta henkilöstä koostuva järjestäjryhmä. Aloitteen rekisteröintiajankohtana järjestäjryhmän jäsenten on oltava unionin kansalaisia, jotka ovat ikänsä puolesta oikeutettuja äänestämään Euroopan parlamentin vaaleissa, ja ryhmään on kuuluttava vähintään seitsemässä eri jäsenvaltiossa asuvia henkilöitä. Näin ollen järjestäjryhmän ikärajan osalta ei ole mahdollisuutta käyttää vastaavaa kansallista harkintaa poiketa Euroopan parlamentin vaalien äänestysikärajasta kuin aloitteen tukijoiden ikärajan osalta.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on

- 1) lisätä vaali- ja puolerahoituksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä täsmentämällä nykyistä sääntelyä;
- 2) joustavoittaa puolueiden ehdokasasettelun toteuttamista eduskuntavaaleissa siten, että pakollisesta jäsenäänestyksestä luovuttaisiin ja ehdokasasettelun kansanvaltaisuudesta huolehdittaisiin puolueen säännöissä;
- 3) tehdä vaalilakiin eräitä teknisluonteisia täsmennyksiä
- 4) lisätä erityisesti nuorten kiinnostusta eurooppalaista kansalaisaloitetta kohtaan ja siten lisätä heidän osallisuuttaan ja osallistumismahdollisuuksiaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Vaali- ja puolerahoitusta koskevat ehdotukset

4.1.1 Lainanantajien nimien julkistaminen

Esityksessä ehdotetaan, että vaalikampanjalle 1500 euron (kuntavaaleissa 800 euron) ja sitä suuremman lainan antaneiden nimi tulisi julkistaa. Mikäli lainanantaja olisi luottolaitos, riittäisi tieto, että kyseessä on luottolaitoksen myöntämä laina.

Vaalirahoituslain 6 §:ssä on säädetty vaalirahoitusilmoituksessa julkistettavista tiedoista. Pykälän 1 momentissa on säädetty siitä, milloin yksittäinen tuki ja sen antaja on ilmoitettava. Julkiseksi tulon raja on 800 euroa kuntavaaleissa ja 1500 euroa muissa vaaleissa. Sen sijaan vaalikampanjalle *lainaa* antanutta tahoa ei tällä hetkellä ole lain mukaan velvollisuutta julkistaa, vaikka laina olisi huomattava.

Koska lainaan ei liity määrää tai antajaa koskevia rajoituksia, lainan avulla voidaan kiertää tuen antajan nimen julkistamista ja muita rajoituksia. Tämä on käytännössä mahdollistanut merkittävien rahoittajien piilottamisen julkisuudelta. Valvontakäytännössä on myös ainakin kerran havaittu tilanne, jossa ilmoitusvelvollinen myöhemmin muutti ilmoitustaan siten, että alun perin tukena ilmoitetussa suorituksessa olikin lopulta kyse lainasta, jolloin tuen antaja ei enää ollut julkinen tieto.

Laina voidaan lopulta antaa anteeksi jopa kokonaan ilman ilmoitusvelvollisuutta, jos se tehdään vasta vaalikauden päättymisen jälkeen. Kampanjalle lainaa antaneiden tahojen nimien julkistaminen vähintäänkin suurempien summien osalta lisäisi vaalirahoituksen läpinäkyvyyttä. Samalla poistuisi myös motiivi muuttaa tukia lainoiksi rahan antajan nimen vetämiseksi pois

julkisuudesta. Ilmoitusvelvollisuuden tarkoituksena on tuoda julkisuuteen sellaiset lainantajat, joiden kohdalla on mahdollista ajatella syntyvän sidonnaisuuksia.

Vaalityöryhmän keskusteluissa nostettiin esiin lain muutoksen tarve, koska nykyinen käytäntö mahdollistaa vaalirahoituksen piilottamisen lainana ja tuet ovat käännettävissä lainaksi jälkikäteen. Muutosta pidettiin avoimuutta lisäävänä. Lainaan tai muuhun tukeen tulisi suhtautua samalla tavalla riippumatta siitä, onko se sanottu lainaksi vai lahjoitukseksi. Samoin huomionarvoisena asiana tuotiin esiin ero markkinalähtöisen lainan ja tukimuotoisen lainan välillä, mistä syystä lainvalmistelussa olisi tarkoituksenmukaista selvittää, tulisiko lainantajien ja tuenantajien olla samalla viivalla.

Vaalityöryhmä esitti, että lainan julkistamisen raja voisi olla sama kuin vaalituen julkistamisen raja. Rahalaitosten myöntämät lainat tulisi ilmoittaa, mutta ilmoituksessa ei tarvitsi täsmentää, mikä rahalaitos on myöntänyt lainan.

Lisäksi saadun lausuntopalautteen pohjalta esityksessä ehdotetaan, että myös lainoja koskevat takaukset ja vierasvelkapantit tulee ilmoittaa. Näin voitaisiin välttyä sen kiertämiseltä, että todellinen tukija olisikin lainan takaaja.

4.1.2 Kampanjan kulut ylittävä vaalirahoitus

Esityksessä ehdotetaan, että vaalirahoituksen ylittäessä vaalikampanjan kulut, myös ylijäävä vaalirahoitus tulisi ilmoittaa sekä lisäksi se, siirtyykö ylijäävä vaalirahoitus ehdokkaan omiin varoihin vai ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön varoihin. Jos ehdokkaan tukiryhmä tai muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö ei ole oikeuskelpoinen yhteisö, siirtyy ylijäävä vaalirahoitus ehdokkaan omiin varoihin. Tarkastuskäytännössään valtionalouden tarkastusvirasto on kokenut ongelmalliseksi sen, ettei laissa selvästi todeta, voiko vaalirahoitus ylittää kampanjan kulut ja pitänyt tarpeellisena selkiyttää sitä, onko vaalikampanjan kulut ylittävä rahoitus vaalirahoitusta ja sellaisenaan ilmoitusvelvollisuuden alaista.

Vaalityöryhmä esitti, että lain sanamuotoa selkiytettäisiin siten, että siitä kävisi selvästi ilmi, että vaalirahoitus voi ylittää kampanjan kulut ja että kampanjan kulut ylittävään tuki tulisi ilmoittaa vaalirahoitusilmoituksessa. Jos kulut ovat pienemmät kuin vaalirahoitus, yli jäävä summa voisi esimerkiksi siirtyä ehdokkaan varoiksi tai jäädä tukiryhmälle tai muulle yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivalle yhteisölle.

4.1.3 Puoluelain luettelo asioista, joita ei pidetä tukena

Esityksessä ehdotetaan, että puoluelain luetteloon asioista, joita ei pidetä tukena, lisättäisiin luottamushenkilömaksut sekä Euroopan unionin toimielinten ja muiden vastaavien kansainvälisten järjestöjen talousarvioon perustuvat suoritukset.

Ehdotus perustuu eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnössä TrVM 1/2018 ehdotettuun. Valtionalouden tarkastusviraston tarkastuskäytännössä on havaittu, että useilla puolueilla on vakiintuneena tapana kerätä luottamustoimiin valittujen henkilöiden kokouspalkkioista niin sanottuja luottamushenkilömaksuja tai kansanedustajamaksuja. Voimassa olevan lain sanamuodon ja sen perustelujen valossa luottamushenkilömaksujen asema ei ole selvä. Pykälän sanamuodon mukaiset tavanomaiseen järjestötoimintaan kuuluvat suoritukset voi tarkastusviraston mukaan hyvin ymmärtää niin, että niillä tarkoitettaisiin niin yleisiä ja tavanomaisia suorituksia, että niitä esiintyy kaikenlaisessa järjestötoiminnassa eikä vain

puolueissa ja puolueyhdistyksissä. Näin ajateltuna luottamushenkilömaksu ei olisi tavanomaiseen järjestötoimintaan kuuluva suoritus vaan pikemminkin tukea puolueelle.

Myös vaalityöryhmä tuki ajatusta, että puoluelain luetteloon asioista, joita ei pidetä puolueelle annettuna tukena, lisättäisiin myös EU-instituutioiden ja muiden vastaavien kansainvälisten järjestöjen talousarvioon perustuvat tavanomaiset suoritukset, kuten matkakulujen korvaukset. Tarkastusviraston valvontakäytännössä on toistuvasti havaittu tilanteita, joissa puolueiden jäseniä on käynyt esimerkiksi EU-instituutioissa tai Pohjoismaiden neuvostossa, ja puolue on saanut näiden instituutioiden sääntöjen mukaisia korvauksia matkakuluista. Erät täyttävät puolueelle annetun tuen määritelmän ja ulkomailta tulevana ne olisivat kiellettyä tukea. Aiemmat tarkastusvaliokunnan esiin ottamat tilanteet ovat liittyneet ennen muuta avustuksiin, joita on myönnetty kustannusperusteisesti menojen korvaamiseen. Työryhmän mukaan tarkoituksena lainmuutoksissa ei ole ollut sulkea pois tämänkaltaisia suorituksia, vaan niiden voitaisiin katsoa olevan tavanomaiseen järjestötoimintaan kuuluvia käyvän arvon mukaisia suorituksia. Vaalityöryhmä katsoi, että valtioiden välisten kansainvälisten järjestöjen talousarviosta maksettua avustusta matka- ym. kuluihin ei tulisi pitää kiellettyinä tukena.

4.1.4 Ajantasainen ilmoitus otetuista lainoista

Esityksessä ehdotetaan, että myös otetuista lainoista tulisi tehdä ajantasainen ilmoitus valtioneuvoston tarkastusvirastolle samalla tavoin kuin saadusta tuesta tehdään ajantasainen ilmoitus puoluelain 8 c §:n mukaisesti. Muutoksella luotaisiin myös lainoille samanlainen läpinäkyvyys mitä tukien osalta on voimassa olevassa lainsäädännössä.

Lainat muodostavat voimassa olevan lainsäädännön puitteissa mahdollisuuden kiertää tuen antajan nimen julkistamisen ja muut rajoitukset. Lainojen avulla on ollut mahdollista piilottaa merkittäviä rahoittajia julkisuudelta. Näin ollen puoluelain osalta sääntelyn tulisi koskea myös puolueen vaalikampanja-ajan ulkopuolella tapahtuvaa pysyväisluontoisen toiminnan rahoittamista lainoilla.

Vaalityöryhmässä käydyissä keskusteluissa tuotiin esiin eroavuudet markkinalähtöisen lainan ja tuen välillä, jonka johdosta lainvalmistelussa olisi tarkoituksenmukaista selvittää, tulisiko lainantajien ja tuenantajien olla samalla viivalla.

4.1.5 Valtionavustuksen siirtomahdollisuus

Esityksessä ehdotetaan, että puolueen valtionavustuksesta (puoluetuesta) osa voidaan osoittaa avustuksen käyttötarkoitusta toteuttavan muun yhteisön tai säätiön toiminnan tukemiseen.

Valtioneuvoston kanslian vaalityöryhmälle tekemän ehdotuksen mukaan puoluelain 9 §:n 1 momenttiin tehtäisiin lisäys, jonka mukaan puolue voisi siirtää osan avustuksesta sen käyttötarkoitusta toteuttavan muun yhteisön tai säätiön toiminnan tukemiseen. Voimassa olevan lain mukaan puolueen avustuksesta osa voidaan osoittaa ainoastaan muun yhdistyksen toiminnan tukemiseen.

Vaalityöryhmä käsitteli puoluelain 9 §:n muuttamista siten, että siinä yksiselitteisesti todettaisiin, voiko valtionavustusta siirtää osakeyhtiölle tai säätiölle. Sen mukaan puolue voisi siirtää osan avustuksesta sen käyttötarkoitusta toteuttavan muun yhteisön tai säätiön toiminnan tukemiseen. Lisäyksellä mahdollistettaisiin nimenomaisesti se, että puolueet voisivat jatkossakin siirtää osan saamastaan avustuksesta vakiintuneen käytännön mukaisesti esimerkiksi puolueen lehteä julkaisevalle osakeyhtiölle.

Puolueen mahdollisuus siirtää osa avustuksestaan sen käyttötarkoitusta toteuttavalle muulle yhteisölle tai säätiölle kattaisi yhdistysten lisäksi myös muita oikeushenkilöitä. Yhteisöjä ovat esimerkiksi osakeyhtiöt, yhdistykset ja osuuskunnat. Näiden lisäksi puolue voisi siirtää osan avustuksesta myös säätiölle. Yhteisöjen ja säätiöiden joukkoa rajattaisiin säännöksessä edellyttämällä, että yhteisön tai säätiön, jolle osa tuesta osoitetaan, tulee toteuttaa avustuksen käyttötarkoitusta.

Lisäksi puoluelain 9 §:n 5 momenttia ehdotetaan selvennettäväksi maininnalla, että valtionavustuslakia (688/2001) yleislakina sovelletaan myös puoluelaisissa tarkoitetun avustuksen osoittamiseen ja siirtämiseen. Ehdotettu lisäys puoluelakiin selventäisi voimassa olevaa säännöstä eikä sen tarkoituksena olisi muuttaa vallitsevaa oikeustilaa.

4.1.6 Tilinpäätösasiakirjoja koskevat muutostarpeet

Esityksessä ehdotetaan, että puoluelakiin lisättäisiin määräykset toiminnantarkastukseen liittyvien asiakirjojen toimittamisesta sekä säädös siitä, että tilinpäätösasiakirjat olisi toimitettava, vaikka puolue olisi ollut puolueräkisterissä vain osan tilikaudesta.

Puoluelain 9 d §:ssä säädetään niistä tilinpäätökseen ja tilintarkastukseen liittyvistä asiakirjoista, joita puolueen, avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen ja lähiyhteisöksi ilmoitetun yhteisön tai säätiön täytyy toimittaa. Pykälän 1 momentissa on säädetty niistä asiakirjoista, jotka puolue toimittaa tarkastusvirastolle, ja niistä asiakirjoista, jotka avustuspäätöksessä mainittu yhdistys toimittaa puolestaan puolueelle.

Pykälän 2 momentissa on säädetty niistä asiakirjoista, jotka puolueen lähiyhteisöksi ilmoitettu yhteisö tai säätiö toimittaa tarkastusvirastolle. Kaikkien edellä mainittujen tahojen toimitettavaksi määrättyjen asiakirjojen luetteloissa mainitaan tilintarkastuskertomus, mutta ei toiminnantarkastuskertomusta. Kyseisten puoluelain pykälien säätämisen jälkeen muun muassa yhdistyslakia ja tilintarkastuslakia on muutettu siten, että osalla yhteisöistä voi olla tilintarkastajan sijasta toiminnantarkastaja tai tilintarkastajan ohella toisena tarkastajana toiminnantarkastaja.

Tarkastusviraston tarkastustoiminnassa on huomattu, että lain säännös tilinpäätösasiakirjojen toimittamisesta silloin, kun puolue on ollut puolueräkisterissä vain osan tilinkaudesta, ei ole yksiselitteinen.

Vaalityöryhmä kannatti kirjanpito- ja tilintarkastuslainsäädännön muutoksista johtuvien päivitystarpeiden tekemistä puoluelakiin sekä esitti lain selkeyttämistä siltä osin kuin se koskee puolueräkisteristä kesken tilikauden poistetun yhdistyksen velvollisuutta toimittaa tarkastusvirastolle tilinpäätösasiakirjoja.

4.2 Vaalilakia koskevat ehdotukset

Jäsenäänestys puolueiden ehdokasasettelussa

Esityksessä edotetaan, että puolueiden ehdokasasetteluun eduskuntavaaleissa liittyvä pakollinen jäsenäänestys poistettaisiin. Jäsenäänestys olisi edelleen pääsääntö, mutta puolue voisi säännöissään huolehtia ehdokasasettelun kansanvaltaisista vaikutusmahdollisuuksista muillakin tavoin.

Vaalilain nykyiset säännökset 112-118 §:ssä ovat historiallisen kehityksen tulosta ja ovat olemassa kansanvaltaisten periaatteiden noudattamiseksi ehdokasasettelussa. Säännösten

mukainen lähtökohta on, että ehdokkaiden asettamista varten puolueen on toimitettava vaalipiirissä salainen ja yhtäläiseen äänioikeuteen perustuva jäsenäänestys. Jäsenäänestys ei kuitenkaan ole pakollinen, jos siihen on nimetty enintään niin monta henkilöä kuin puolueella on oikeus asettaa ehdokkaita vaalipiirissä. Jäsenäänestys on toimitettava puolueen sääntöjen mukaisesti tai, jos puolueen säännöissä ei ole näitä määräyksiä, vaalilain 114-118 §:iä noudattaen.

Vaalityöryhmän tehtävänä oli selvittää, miten voitaisiin uudistaa ehdokkaiden asettamista vaaleissa koskevia määräyksiä mahdollistamaan nykyistä monipuolisemmin erilaiset demokraattiset päätöksentekotavat siten kuin puolueen säännöissä tarkemmin määrätään. Työryhmän keskustelussa ehdokkaiden asettamista koskevien käytäntöjen uudistamisesta päällimmäisenä nousi esiin tarve joustavoittaa jäsenäänestystä koskevia sääntöjä ja antaa puolueiden säännöille puolueen ehdokkaiden asettamisessa nykyistä suurempi painoarvo.

Sääntelyn väljentämistä edustuksellisuuden suuntaan puoltaisi se, että vastaavaa jäsenäänestystä edellyttävää sääntelyä ei ole muissa vaalityypeissä. Joka tapauksessa puoluelain 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan puolueen sääntöjen tulee turvata kansanvaltaisten periaatteiden noudattaminen yhdistyksen päätöksenteossa ja toiminnassa.

Vaalityöryhmän enemmistö katsoi, että jäsenistön kansanvaltaiset vaikutusmahdollisuudet vaaleissa voidaan turvata, vaikka jäsenäänestysten pakollisuus poistettaisiin. Jatkossakin jäsenäänestyksen olisi tarkoitus pysyä pääsääntönä, minkä vuoksi vaalilain 113-118 §:iin jätettäisiin säännökset jäsenäänestyksessä noudatettavasta menettelystä. Sääntely ei edelleenkään olisi pakottavaa, joten siitä voitaisiin poiketa puolueen säännöissä. Oikeusministeriö kävisi läpi puoluetta rekisteröidessään tai puolueen sääntömuutoksen hyväksyessään, että ehdokasasettelua koskevat säännöt turvaavat kansanvaltaisuuden puolueen päätöksenteossa.

Muut vaalilakiin ehdotettavat muutokset

Vaalilain 11 § 3 momentin mukaan Uudenmaan vaalipiirilautakunta kokoontuu Helsingissä. Nyttemmin on ilmennyt, että Uudenmaan vaalipiirilautakunnan työskentelyä voisi tehostaa se, jos lautakunnalla olisi mahdollisuus harkita kokouspaikakseen, erityisesti ääntenlaskennan osalta, muitakin Uudenmaan maakunnan kaupunkeja. Tästä syystä ehdotetaan, että pykälän 3 momentti kumottaisiin, minkä seurauksena kukin vaalipiirilautakunta päättäisi itse siitä, missä kaupungissa tai kunnassa se kokoontuu. On oletettavaa, että Uudenmaan vaalipiirilautakuntaa mahdollisesti lukuun ottamatta muut vaalipiirilautakunnat kokoontuisivat edelleen nykyisillä, jo vakiintuneilla kokouspaikoillaan. Koska säännös kokouskaupungeista poistuisi, ehdotetaan pykälän 1 momenttia muutettavaksi siten, että kullekin aluehallintovirastolle olisi selvää, minkä vaalipiirilautakunnan tai mitkä vaalipiirilautakunnat sen tulisi asettaa.

Vaalilain 16 §:n 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös vaalitoimikunta voisi tarvittaessa ottaa avustavaa henkilöstöä äänioikeusrekisterin käyttämistä varten vastaavalla tavalla kuin vaalilautakunta nyt voi toimia vaalipäivän äänestyksessä. Näin mahdollistettaisiin äänioikeusrekisterin käyttö laitosäänestyksissä.

Vaalilain 29 §:n 1 momenttia ehdotetaan teknisenä muutoksena muutettavaksi siten, että äänioikeusrekisterin käyttö olisi jatkossa mahdollista myös ulkomaan yleisissä ennakoäänestyspaikoissa, poistamalla sana kotimaassa. Lisäksi pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että merkinnän voi tehdä vaalitoimikunta, kun tähän asti merkinnän on voinut tehdä ainoastaan vaalitoimikunnan puheenjohtaja.

Vaalilain 42 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavan siten, että siitä poistetaan ensimmäinen lause tarpeettomana. Kyseinen lause on jäänyt poistamatta vuoden 2010 lainmuutoksen (21.5.2010/431) yhteydessä. Presidentinvaalin ehdokkaita ei ole enää tarpeen ilmoittaa tiedonannolla oikeusministeriölle.

Vaalilain 53 §:n 1 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että oikeusministeriö toimittaisi ennakoäänestysasiakirjoja kuntien keskusvaalilautakunnille edelleen toimittaviksi kotimaan ennakoäänestyspaikkojen vaalitoimitsijoille, kotiaäänestyksen vaalitoimitsijoille sekä vaalitoimikunnille. Näitä asiakirjoja on lähetettävä myös ulkoministeriölle toimitettaviksi ennakoäänestyspaikkoina oleville Suomen edustustoille ja suomalaisten laivojen päälliköille.

Vaalilain 60 §:n 2 momentin johtokappale muutettaisiin yhteneväiseksi 29 §:n 1 momentin kanssa siten, että muutettaisiin siten, että merkinnän voi tehdä vaalitoimikunta, kun tähän asti merkinnän on voinut tehdä ainoastaan vaalitoimikunnan puheenjohtaja.

Vaalilain 99 §:n otsikkoa ja 2 momenttia ehdotetaan muutettavan siten, että otsikko paremmin vastaisi pykälän sisältöä ja täsmennettäisiin, mitä paperisia asiakirjoja vaalipiirilautakunta luovuttaisi säilytettäväksi aluehallintovirastolle.

Lisäksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin vaalipiirilautakunnan pöytäkirjojen ja liitteiden säilyttämisestä pysyvästi oikeusministeriön määräysten mukaisesti.

Vaalilain 143 §:n 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälään virheellisesti jäänyt 40. päivä korjataan 47. päiväksi.

Vaalilain 143 l §:n 3 momentin 2 kohdan suomenkieliseen sanamuotoon epähuomiossa jäänyt virhe ehdotetaan korjattavaksi: aluevaalilautakunta antaisi aluevaalien tuloksen tiedoksi aluevaltuustolle, ei maakuntavaltuustolle, kuten säännöksessä nyt lukee. Ruotsinkieliseen sanamuotoon tehdään vähäinen kielellinen muutos.

Vaalilain 185 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jolla selkiytettäisiin 1 momentin mukaisen rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten koskevan myös vaalipiirilautakunnan, aluevaalilautakunnan ja kunnan keskusvaalilautakunnan ottamaa henkilöstöä.

4.3 Kansalaisaloitelakia koskeva ehdotus

Esityksessä ehdotetaan eurooppalaisen kansalaisaloitteen Suomen kansalaisten antamien tuenilmausten allekirjoittamisen alaikärajan laskemista nykyisestä 18 vuodesta 16 vuoteen nuorten poliittisten vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseksi. Euroopan komissio on katsonut kansalaisaloitteen matalamman ikärajan vaikuttavan myönteisesti nuorten osallistumismahdollisuuksiin ja tietoisuuteen Euroopan unionista. Komissio toteaa kansalaisaloitteen olevan ei-sitova vaikuttamistapa, jonka voi nähdä sopivana osallistumiskeinona myös nuorille, jotka eivät vielä ole äänioikeutettuja. Eurooppalaisten kansalaisaloitteiden kannattamisen ikärajan laskeminen Suomen osalta tukisi myös Kansallisen demokratiaohjelman mukaisia tavoitteita, joita ovat muun muassa nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistamisesta.

Parlamentarisessa vaalityöryhmässä käydyissä keskusteluissa todettiin, että kiinnostus yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen syntyy jo ennen täysi-ikäisyyttä ja se tulisi ottaa huomioon myös edustuksellisessa demokratiassa. Kansalaisaloitetta pidettiin onnistuneena

demokratiainnovaationa. Ikärajojen ei tarvitsisi olla samat kansalaisaloitteessa ja äänioikeudessa. Aloiteoikeuden katsottiin auttavan kiinnostumaan poliittisesta vaikuttamisesta. Vaalityöryhmän enemmistö kannatti nyt ehdotettavaa ikärajan laskemista.

4.4 Pääasialliset vaikutukset

Esityksessä säädettäviksi ehdotetut muutokset vaalirahoituslakiin ja puoluelakiin lisäisivät vaali- ja puolerahoitusvalvonnan läpinäkyvyyttä. Uudistukset ovat tärkeitä avoimuuden ja demokraattisen yhteiskunnan kannalta. Esityksellä pyritään turvaamaan se, että äänestäjillä on riittävästi tietoa ehdokkaan mahdollisista sidonnaisuuksista hänen toimintansa arvioimiseksi. Avoimuuden lisäämisellä pyritään parantamaan poliittisen järjestelmän uskottavuutta ja sitä kautta äänestysaktiivisuutta ja ihmisten luottamusta poliittiseen toimintaan. Tarkoitus on kannustaa ehdokkaita mahdollisimman suureen avoimuuteen. Ehdotetut muutokset parantaisivat tiedonsaantia valituksi tulleiden ehdokkaiden vaalirahoituksesta jatkossa myös lainojen osalta. Lisääntynyt tietoisuus ehdokkaiden rahoituksesta myös lainojen osalta voi vähentää epäasiallisen rahoituksen esiintymistä. Muutoksilla pyritään estämään epäterveiden sidonnaisuuksien syntyä ja hillitsemään rahoitukseltaan ylisuurten vaalikampanjoiden kehittymistä.

Valtiontalouden tarkastusvirastolta saadun tiedon mukaan lainarahoitus on ollut verraten harvinaista. Viimeisimmissä vaaleissa jälki-ilmoitusvelvollisia eli lainaa ottaneita tahoja ilmoitusvelvollisista on ollut 1-33. Ilmoitusvelvollisia eivät ole kaikki ehdokkaat, vaan ainoastaan valitut ja heidän varahenkilönsä. Yhteensä ilmoitusvelvollisia on vaaleista riippuen (pl. presidentinvaali) ollut 29-17397. Keskimääräinen lainanmäärä on ollut vaaleista riippuen noin 1900-30000 euroa.

Valtiontalouden tarkastusvirastolta saadun tiedon mukaan lisäksi lainaa on tyypillisesti haettu ja saatu rahoituslaitokselta. Ehdotettu uusi sääntely ei näin ollen vaikuttaisi näihin tyypillisimpiin tilanteisiin lainkaan, sillä esityksessä ehdotetun mukaan ehdokkaan tulisi identifioida rahoittaja rahoituslaitokseksi, jos hän ottaa lainarahoitusta rahoituslaitokselta, mutta pankkia tai rahoituslaitosta ei tarvitsisi nimeltä ilmoittaa. Ehdotettu muutos kuitenkin muuttaisi sellaisten yksityishenkilöiden, yritysten tai muiden yhteisöjen osalta vaalirahoitusta läpinäkyvämmäksi, jotka antavat ehdokkaille merkittävää lainarahoitusta (vähintään 1500 euroa). Lakimuutos vaikuttaisi eniten sellaisiin vaaliehdokkaisiin, jotka saavat tukea kampanjaansa lainaamalla rahaa yksityishenkilöiltä, yrityksiltä (ei rahoituslaitoksilta) tai muilta yhteisöiltä, kuten vaikkapa säätiöiltä tai yhdistyksiltä. Lainsäädäntömuutoksella voisi olla vaikutuksia sellaisten ehdokkaiden toimintaan, jotka eivät haluaisi tuoda julkisuuteen edellä mainitun kaltaisia rahoittajia taustaltaan. Näissä tapauksissa ehdokas saattaisi hankkia varoja jostain muualta, esimerkiksi rahoittamalla itse suuremman osan kampanjakuluista tai hankkimalla lainarahoitusta rahoituslaitokselta. Toisaalta yksi vaihtoehto voisi myös olla se, että vaalikampanjan rahoitus jäisi yhteensä lopulta pienemmäksi.

Uudet läpinäkyvyysvaatimukset koskien lainarahoitusta turvaisivat rahoittajien tasapuolista kohtelua, kun lainarahoitusta antamalla ei voisi enää välttyä siltä, että annettu vaalituki tulee näkyväksi. Suurimpaan osaan vaaliehdokkaita muutos ei vaikuta mitenkään, sillä lainarahoituksen ottaminen on verraten harvinaista ja tarkastusviraston valvontahavaintojen mukaan tyypillisimmin lainaa ottaneet tahot, ovat ottaneet lainaa rahoituslaitoksilta. Esityksellä ei arvioida olevan suurta vaikutusta vaalirahoituksen saatavuuteen.

Vaalilain 112 §:n ehdotetulla muutoksella mahdollistettaisiin nykyistä monipuolisemmin erilaiset demokraattiset päätöksentekotavat ehdokkaiden asettamiseen eduskuntavaaleissa siten kuin puolueen omissa säännöissä tarkemmin määrättäisiin.

Kansalaisaloitelain 10 §:ään ehdotetulla muutoksella laskettaisiin ikäraja siten, että eurooppalaista kansalaisaloitetta voisi kannattaa 16 vuotta täyttänyt Suomen kansalainen. Kansalaisaloitteen muutoksen myötä parannettaisiin nuorten osallistumismahdollisuuksia ja tietoisuutta Euroopan unionista.

4.4.1 Viranomaisvaikutukset

Vaalirahoitus- ja puoluelakiin ehdotetuilla muutoksilla ei olisi itsenäisiä vaikutuksia viranomaisiin, vaikkakin vaalirahoitusilmoitukseen liittyvät muutosehdotukset vaativat teknisiä muutoksia valtiontalouden tarkastusviraston ilmoitusjärjestelmään.

Vaalilakiin ehdotetuilla muutoksilla selkiytettäisiin vaaliviranomaisten toimintoja ja käytäntöjä.

Kansalaisaloitelain 10 §:ään ehdotetun muutoksen myötä Digi- ja väestötietoviraston ollessa toimivaltainen viranomainen Suomessa alaikärajan laskeminen vaatisi teknisen muutoksen käytettyyn tarkastusovellukseen ikärajan osalta. Digi- ja väestötietoviraston vastuulla on EU-kansalaisaloitteiden Suomen kansalaisten antamien tuenilmaisujen allekirjoitusten tarkastaminen. Digi- ja väestötietovirasto tarkastaa verkossa kerätyt tuenilmaisut kokonaisuudessaan, ja mahdolliset paperille kerätyt tuenilmaisut käyttäen otantaa. Digi- ja väestötietovirasto toimittaa Euroopan komissiolle tarkastuksen ja tuenilmaisujen lukumäärän vahvistuspäätöksen.

4.4.2 Taloudelliset vaikutukset

Ehdotettavilla muutoksilla ei olisi itsenäisiä taloudellisia vaikutuksia. Vaalirahoituslakiin ehdotettu muutos, jossa myös otetuista lainoista tehtäisiin ajantasainen ilmoitus valtiontalouden tarkastusvirastolle, vaatisi teknisluoteisia muutoksia tietojärjestelmään, mutta myöskään sillä ei arvioida olevan itsenäisiä taloudellisia vaikutuksia.

5 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Vaalirahoitus

Euroopan unionin jäsenmaiden puolue- sekä vaalirahoitusten avoimuutta on arvioitu yhteisesti vuonna 2007 Euroopan neuvoston korruptionvastaisen toimielimen GRECO:n (Group of States against Corruption) toimesta. Arviointikierron jälkeen lähes kaikki mukana olleet Euroopan unionin jäsenmaat tekivät tiukennuksia puolue- ja vaalirahoitusta koskeviin lainsäädäntöihinsä. Vaikka GRECO:n arviointien jälkeen valtiot yleisesti kiristivätkin poliittiseen rahoitukseen liittyviä ilmoitusvelvollisuuksiaan 2000-luvun loppupuolella ja 2010-luvun alussa, yhtä suurta muutosta ei tällöin ollut havaittavissa rahoituksen julkistamiseen liittyvässä sääntelyssä. Vaalirahoituksen julkisuuteen liittyvää sääntelyä on kuitenkin lisätty Euroopan maissa viimeisen vuosikymmenen aikana.

Suurimmassa osassa Euroopan unionin jäsenvaltioista vain tietyn summan ylittävät vaalirahoitusta koskevat tiedot ovat julkisia. Yli puolessa EU-jäsenvaltioista rahoituksen julkiseksi tuomista säädellään kuitenkin tiukemmin kuin rahoitustietojen ilmoitusvelvollisuutta.

Jäsenmaista Suomen lisäksi ainoastaan Itävallassa, Belgiassa, Kyproksella, Tanskassa, Irlannissa ja Italiassa säätelyt rahoitustietojen ilmoittamisesta ja niiden tuomisesta julki ovat yhteneväisiä.

Tällä hetkellä EU-maista Bulgariassa, Kroatiaassa, Tšekissä, Virossa, Latviassa, Puolassa ja Portugalissa tietojen julkiseksi tuloa ei ole rajattu, vaan kaikki poliittiset tuet ja niiden antajat julkaistaan. Kyseisten valtioiden välillä on kuitenkin eroja siinä, koskeeko ilmoitusvelvollisuus (ja näin ollen myös tietojen julkisuus) pelkästään puolerahoitusta vai myös vaalirahoitusta.

Ranskassa, Kreikassa, Luxemburgissa ja Espanjassa ilmoitusvelvollisuus koskee myös vaalirahoitusta, mutta vaalirahoitusta koskevia tietoja ei julkaista kansalaisten nähtäväksi lainkaan. Lisäksi se tarkkuus, millä rahoitusta antaneet tahot julkaistaan, vaihtelee valtioiden välillä. Osassa maista julkisista tiedoista käy ilmi vain yhteenlasketut summat, kun taas toisaalla rahoitusta antaneiden tahojen nimet ja osoitteet ovat julkista tietoa. GRECO on antanut valtioille suosituksia siitä, että rahoitusta koskevaan kansalliseen lainsäädäntöön määriteltäisiin jokin raja, jonka jälkeen vaalirahoitusta antaneiden tahojen nimet julkaistaisiin. Esimerkiksi Ranska ei kuitenkaan ole lähtenyt tekemään lainsäädäntömuutoksia GRECO:n suositusten pohjalta, sillä Ranskassa nimien julkistamisen nähdään heikentävän yksilön vapautta omaan poliittiseen mielipiteeseensä.

Iso-Britannia

Iso-Britanniassa vaalirahoitusta koskeva laki PPER (the Political Parties, Elections and Referendums Act) säädettiin vuonna 2000. Tällöin sekä puolueiden että ehdokkaiden poliittista rahoitusta koskevaa ilmoitusvelvollisuutta tiukennettiin huomattavasti. Iso-Britanniassa lainsäädäntöön tehdyt tiukennukset juontavat juurensa erityisesti erilaisista puolerahoitusta koskevista skandaaleista, joita nousi julkisuuteen 1990-luvun loppupuolella.

Vuoden 2000 vaalirahoitusta koskevassa laissa säädettiin, että tietyn summan ylittävät lahjoitukset oli ilmoitettava eteenpäin vaalilautakunnalle. Puolueiden kohdalla raja oli tällöin 5000 puntaa ja paikallisyhdistysten kohdalla 2000 puntaa. Alkuperäisessä laissa ei kuitenkaan oltu määritelty sitä, että myös puolueiden ottamat lainat on ilmoitettava vaalilautakunnalle. Vuonna 2006 selvisi, että ainakin kolme puoluetta oli ottanut suuria summia lainaa rahoittaakseen vuoden 2005 vaalikampanjansa. Työväenpuolue (The Labour Party) oli lainannut kampanjaansa varten 14 miljoonaa puntaa ja konservatiivipuolue (The Conservative and Unionist Party) 16 miljoonaa puntaa, jonka lisäksi liberaalidemokraatit (Liberal Democrats) kertoivat lainanneensa yhteensä 850 000 puntaa kolmelta eri taholta. Tämän jälkeen lakia muutettiin niin, että nykyään ilmoitusvelvollisuus koskee lahjoitusten lisäksi myös lainoja.

Tällä hetkellä raja ilmoitettaville lahjoituksille ja lainoille on vuositasolla 11 180 puntaa. Kyseisen summan ylittävien kertalahjoitusten ja lainojen lisäksi puolueen tai ehdokkaan on ilmoitettava eteenpäin, mikäli saman tahon kalenterivuoden aikana tekemät pienemmät lahjoitukset ja lainat ylittävät yhteenlaskettuina 11 180 punnan rajan. Alle 500 punnan suuruisia lahjoituksia tai lainoja ei kuitenkaan lasketa tähän summaan mukaan.

Poliittista rahoitusta koskevat tiedot ovat julkisia, ja ne löytyvät vaalilautakunnan sivuilta. Vaalirahoituksesta raportoidaan lahjoituksen tai lainan määrän ja sen vastaanottajan lisäksi lahjoituksen- tai lainanantajan nimi ja asema. Lisäksi lainoissa tapahtuvat muutokset, kuten lainalyhennykset tai lainan takaisinmaksu on ilmoitettava eteenpäin.

Suomen kannalta kiinnostavinta on Iso-Britannian kokemus vuoden 2000 lakiin jääneestä aukosta, jossa lainat jäivät täysin poliittista rahoitusta koskevan ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle. Iso-Britannian esimerkissä puolueet kiersivät lainsäädäntöä vastaanottamalla aiempaa enemmän lainoja, joista suurin osa oli todellisuudessa lahjoituksia. Lakiin jäänyt aukko tukittiin heti vuonna 2006, ja lainoja käsitellään nykyisessä laissa samalla tavalla kuin lahjoituksiakin.

Viro

Virossa vaalirahoitusta käsitellään puoluelaisissa (Political Parties Act), joka tuli alun perin voimaan vuonna 1995. Alkuperäisen lain mukaan puolueiden oli toimitettava kansalliselle vaalilautakunnalle suuntaa antava raportti vaalikampanjaan käytetyistä menoista sekä vaaleihin saadusta rahoituksesta. Vaalirahoitus ja sen julkisuus herättivät Virossa paljon keskustelua erityisesti 2000-luvun puolivälissä, jolloin media kritisoi puolueiden kyseenalaisia tapoja rahoittaa vaalikampanjoita. Puoluelakiin tehtiin merkittäviä muutoksia vuonna 2014.

Myös Virossa vaalirahoituksen piiriin kuuluu vain se rahoitus, joka on käytetty yksittäisen ehdokkaan vaalikampanjan kuluihin. Vaikka vaalirahoituksesta säädetäänkin puoluelaisissa, kattaa laki myös itsenäiset ehdokkaat sekä ehdokasyhdistykset. Lain mukaan puolueiden ja muiden ehdolla olevien tahojen on ilmoitettava puoluerahoituksen valvontakomitealle (ERJK) kaikki ehdokkaiden vaalirahoitusta koskeva tieto viimeistään kuukausi vaalien jälkeen ERJK:n sivuilta löytyvän sähköisen palvelun kautta. Vaalirahoituksesta annettavaan raporttiin on kirjattava vastaanotetun lahjoituksen päivämäärä, sen tyyppi, maksaja, maksajan henkilö- tai rekisteritunnus sekä summa. Vaalirahoitusta koskeva tietokanta tulee julkiseksi ERJK:n sivuille muutaman päivän sisällä puolueille ja ehdokkaille annetun määräajan päättymisestä. Tietokannasta voi hakea vaalirahoitusta koskevaa tietoa esimerkiksi vaalien, puolueen, rahoituksenantajien ja rahoituksen tyyppien mukaan. Virossa media tyypillisesti seuraa ERJK:n verkkosivuja ja tekee juttuja poikkeuksellisen suurista yksittäisistä lahjoituksista sekä rahoitukseen liittyvistä trendeistä.

Suomen ja Viron vaalirahoitusta koskevissa järjestelmissä on paljon samaa, vaikka Virossa kaikki vaalirahoitusta koskevat tiedot ovatkin julkisia rahoituksen määrästä riippumatta. Esimerkiksi sekä Suomessa että Virossa on kehitetty toimivat sähköiset järjestelmät, joiden avulla rahoitusta koskevia tietoja pystytään keräämään ja julkistamaan helposti.

Norja

Norjassa vaalirahoitusta käsitellään vuonna 2005 säädetyssä puoluelaisissa (The 2005 Political Parties Act). Vuonna 2009 voimaan tulleessa uudistuksessa (GRECO Reform) parannettiin esimerkiksi puolueiden kulujen läpinäkyvyyttä, kehitettiin hallinnollisia ja rikosoikeudellisia seurauksia sekä säädettiin erillisestä vaalirahoitusta koskevasta raportoinnista. Lakia on päivitetty myös vuosina 2013 ja 2014, jolloin esimerkiksi sekä vaalirahoituksesta että muustakin poliittisesta rahoituksesta tehtävien ilmoitusten muotoseikkoja on selvennetty. Norja on yksi ainoista valtioista, joka on ottanut poliittista rahoitusta koskevaa lainsäädäntöä päivittäessään huomioon kaikki GRECO:n sille antamat suositukset, jotka ovat koskeneet poliittisen rahoituksen läpinäkyvyyden parantamista.

Lain mukaan puolueet saavat ottaa vastaan lahjoituksia yksityishenkilöitä sekä oikeushenkilöiltä, mutta lahjoitusten vastaanottaminen on kielletty esimerkiksi ulkomaisista sekä nimettömistä lähteistä ja valtion omistamilta yrityksiltä. Puolueiden on ilmoitettava kaikki yli 10 000 kruunua ylittävät tulot, joita ne vastaanottavat vaalivuosina ennen vaalipäivää edeltävää perjantaita. Tuloihin lasketaan mukaan kertaluontoisten tukien ja lahjoitusten lisäksi myös esimerkiksi kuukausittaiset lahjoitukset, palvelut, lainat sekä alennukset.

Norja on esimerkki valtiosta, jossa tarve lainsäädännön muuttamiseen ei ole noussut poliittisen rahoitukseen liittyvien skandaalien seurauksena. Sen sijaan poliittisen rahoituksen avoimuus ja sen kehittäminen on nähty Norjassa tärkeäksi, jotta kansalaisten korkea luottamus poliittisia instituutioita kohtaan voidaan säilyttää. Suomessa ja Norjassa poliittinen luottamus onkin perinteisesti ollut Iso-Britanniaa ja Viroa korkeammalla tasolla. Myös Euroopan neuvosto on

korostanut, että vaalirahoitusta koskeva lainsäädäntöä on tärkeä kehittää, jotta kansalaisten luottamus poliittista järjestelmää kohtaan lisääntyy.

Kansalaisaloite

Euroopan unionissa on tällä hetkellä neljä jäsenmaata, joiden alaikäraja eurooppalaiselle kansalaisaloitteelle on alle 18 vuotta. Virossa, Maltalla ja Itävallassa alaikäraja on 16, Kreikassa 17. Maltan, Itävallan ja Kreikan tapauksessa kyse on asetuksen 2019/788 1 luvun 2 artiklan 1 kohdan 1 momentin mukaisesti määrätystä ikärajusta, sillä maat noudattavat samaa alaikärajaa myös Euroopan parlamentin vaaleissa.

Viro on toistaiseksi unionin jäsenmaista ainoa, joka on asettanut 16 vuoden ikärajan eurooppalaiselle kansalaisaloitteelle asetuksen 1 luvun 2 artiklan 1 kohdan 2 momentin mukaisesti. Ikäraja ei pohjaudu äänestysikärajaan, sillä vaikka Viron kunnallisvaalien äänestysikäraja on 16 vuotta, on ikäraja Euroopan parlamentin vaaleissa 18 vuotta. Eurooppalaisen kansalaisaloitteen ikärajusta määrätään Viron kansallisessa lainsäädännössä laissa asetuksen 2019/788 täytäntöönpanosta. Edellä mainitun lain luonnoksen perusteluissa (seletuskiri) mainitaan useita perusteita eurooppalaisen kansalaisaloitteen ikärajan laskemiseksi 16 vuoteen. Viron kansallisen tason kansalaisaloitteen (kollektiivne pöördumine) alaikäraja on vuodesta 2014 ollut 16 vuotta. Viron hallitus ja parlamentti on ottanut kannakseen 16-vuotiaiden ja sitä vanhempien nuorten osallistumisen tukemisen muun muassa kansalaisaloitteiden avulla. Kansalaisaloitteiden todetaan lisäävän nuorten osallistumismahdollisuuksia, mikä lisää nuorten aktiivista kansalaisuutta.

6 Lausuntopalaute

Luonnos hallituksen esitykseksi julkaistiin 23.4.2024 lausuntopalvelussa, jossa se oli lausuntokierroksella 18.6.2024 saakka. Lausuntoja saatiin lausuntokierroksen aikana 17. Lisäksi vaalipiirilautakunnille, joita on yhteensä 12, järjestettiin varsinaisen lausuntoajan jälkeen vielä erikseen mahdollisuus toimittaa lausuntonsa 5.8.2024 mennessä. Lausunto saatiin neljältä vaalipiirilautakunnalta.

Lausunnonantajat suhtautuivat ehdotettuihin vaalirahoituslain ja puoluelain muutoksiin pääasiassa positiivisesti ja pitivät tehtyjä ehdotuksia tulkintoja selkeyttävinä täsmennyksinä, vaalirahoituksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä lisäävinä.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia esitti kuitenkin kriittisen huomion vaalirahoituslaissa ja puoluelaisissa käytettyyn termiin ”tukiryhmä”, jonka johdosta laissa käytetty peruskäsitteistö ja sitä koskeva sääntely ei kaikilta osin vastaa niitä oikeudellisia lähtökohtia, joita oikeusjärjestyksessämme yleensä asetetaan varojen ja muun omaisuuden hallinnalle ja omistamiselle. Lausunnossa tuotiin esiin, että tämä puute vaikuttaa myös vaalirahoitusta koskevan ilmoitusvelvollisuuden sisältöön ja siihen, mitä tahoja ilmoitusvelvollisuuteen kytketyt muut velvollisuudet koskevat sekä siihen, voidaanko näitä velvollisuuksia edes käytännössä täyttää. Ehdokkaan tukiryhmät eivät ole oikeushenkilöitä, jollei niistä ole tehty rekisteröityjä yhdistyksiä tai säätiöitä, ja rekisteröimättömyyteen liittyvästä oikeuskelvottomuudesta voi käytännössä aiheutua ongelmia säännöksiä sovellettaessa erityisesti tilanteissa, jossa vaalirahoituksen mahdollista ylijäämää jaetaan. Lausunnossa tuotiin esiin myös se, että tukiryhmällä ei voi olla vaaleihin kerättyihin varoihin liittyviä oikeuksia tai velvollisuuksia tai ylipäättänsä edes omia varoja.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian antaman lausunnon johdosta vaalirahoituslain 6 a §:n luonnosta on tältä osin korjattu eikä pykäläehdotuksessa enää ole mahdollista ylijääneiden varojen siirtäminen tai hallinnan säilyttäminen oikeustoimikelpoisuutta vailla olevalle tukiryhmälle. Mikäli tukiryhmä on oikeuskelpoinen yhteisö, sillä voi myös olla varoja. Tällä tarkennuksella samalla paraneekin nykyinen tilanne, jossa on voinut jäädä epäselväksi, mitä tapahtuu tukiryhmän hallinnassa oleville varoille vaalikampanjan jälkeen, mikäli kyseessä ei ole ollut oikeuskelpoinen yhteisö.

Lauri Tarasti on teoksessaan Vaaliehdokkaiden ja puolueiden rahoitusopas (v. 2010) kuvannut tukiryhmä-käsitettä (s. 38). Vaikka lain nimike laki ehdokkaan vaalirahoituksesta koskee vain ehdokasta, useissa pykälissä käytetään rinnakkain kolmea käsitettä so. ehdokasta, ehdokkaan tukiryhmää ja muuta yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivaa yhteisöä. Tämä johtuu siitä, että näitä kolmea pidetään laissa yhtenä kokonaisuutena. Vaalikampanjan kulut ja vaalirahoitus sisältävät yhtäläisesti ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän ja muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön kulut ja hankkiman vaalirahoituksen. Kysymyksessä on kaikissa tapauksissa ehdokkaan vaalirahoitus.

Teoksessa on käsitelty myös vuonna 2009 tuloverolain 22 §:n 2 momenttiin lisättyä uutta virkettä: Yleishyödyllisenä yhteisönä voidaan pitää myös yleisissä vaaleissa ehdokkaan tukemiseksi varattua varallisuuskokonaisuutta. Hallituksen esityksen (HE 13/2009 vp) perustelun mukaan tällä tarkoitettaisiin muun muassa tukiryhmän hallinnoimia varoja, jotka on tarkoitettu käytettäväksi ehdokkaan hyväksi yleisissä vaaleissa. Varoja voisi hallinnoida myös yhdistys tai muu yhteisö.

Lauri Tarasti tuo teoksessaan myös esiin sen, ettei tukiryhmän käsitteelle ole selvää määrittystä. Tukiryhmä sana on otettu itse asiassa vain esimerkiksi yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivasta yhteisöstä (s. 42). Vapaimmillaan tukiryhmä on vain kaveriporukka, joka keräämällään varoillaan tukee oman ehdokkaansa vaalikampanjaa. Silloin sen jäsenet ovat henkilökohtaisessa vastuussa, jos tukiryhmä tekee sitoumuksia ehdokkaan puolesta. Esimerkiksi tukiryhmän sopiessa vaalimainonnasta lehdessä se on vastuussa laskujen maksamisesta. Ellei tukiryhmä saa koottua tarpeeksi varoja laskujen maksamiseen, vaalimainosten tilaajat ovat henkilökohtaisessa vastuussa. Jos tukiryhmä ei pysty omista nimissä avaamaan pankkitiliä, tilin on oltava jonkun muun, kuten tukiryhmän jäsenen tai jonkun ulkopuolisen hallinnoima tili, josta tukiryhmän erillisvarallisuus on osoitettavissa (s. 39-41).

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia toi lausunnossaan esiin myös sen, että lainoihin liittyvät vakuusjärjestelyt tulisi saattaa vaalirahoitusvalvonnan piiriin. Lausuntopalautteen johdosta on ehdotukseen vaalilain 6 a §:ksi lisätty myös velvollisuus ilmoittaa lainan vakuusjärjestelyt.

Valtiontalouden tarkastusvirasto lausui pitävänsä esitysluonnosta kokonaisuutena onnistuneena sekä lausui kannattavansa, että ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.7.2025 kuten esitysluonnoksessa ehdotetaan. Lain voimaantulon ajankohta olisi optimaalinen vaalikohtaisen ohjeistuksen ja järjestelmätöiden kannalta. Vuonna 2025 Suomessa järjestetään yhdistetyt kunta- ja aluevaalit, joissa on arviolta noin 35 000 - 45 000 ehdokasta. Suuren ehdokasmäärän vuoksi on erityisen tärkeää, että lainsäädäntö ja viranomaisen ohjeistus on selkeää, ennakoitavaa ja oikea-aikaista. Tätä nopeammat muutokset saattaisivat aiheuttaa sekaannusta ehdokkaiden ja ilmoitusvelvollisten keskuudessa. Riittävä varautumisaika lainsäädännöllisille muutoksille laskee myös niistä aiheutuvia järjestelmä- ja resurssikustannuksia. Vaalipäivä on 13.4.2025, joten vaalien kampanja-aika alkaa 13.10.2024. Tarkastusvirasto julkaisee ohjeistuksensa vaalirahoituksen ilmoittamisesta hyvissä ajoin ennen kampanja-ajan alkamista.

VTV:n näkemyksen mukaan lainanantajien nimien julkistaminen lisäisi ennen kaikkea vaalirahoituksen läpinäkyvyyttä. Sen sijaan sillä ei olisi suuria käytännön (resurssitarpeita aiheuttavia) vaikutuksia valvontatyöhön.

VTV toi myös esiin, että nykyisen lainsäädännön esitöissä ja oikeuskirjallisuudessa on todettu hyvin yleisellä tasolla, että ylijäävä rahoitus voi jäädä käytettäväksi seuraavissa vaaleissa tai siirtyä ilmoitusvelvollisen omiin varoihin. Tarkastusviraston näkemyksen mukaan nyt ehdotettu muutos, jossa ilmoitusvelvollinen ottaa kantaa ylijääneiden varojen käyttöön olisi sekin edistysaskel vaalirahoituksen läpinäkyvyyteen.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että myös otetuista lainoista tulisi tehdä ajantasainen ilmoitus VTV:lle samalla tavoin kuin saadusta tuesta tehdään ajantasainen ilmoitus puoluelain 8 c §:n mukaisesti. VTV:n näkemyksen mukaan ratkaisu, jossa myös vastaanotetusta lainarahoituksesta tehtäisiin ajantasainen ilmoitus, yhdenmukaistasi eri tukimuotojen sääntelyä sekä samalla tukkisi ilmeisimmän aukon sääntelypohjassa.

Lisäksi valtionalouden tarkastusvirasto piti ilmoitusrekisteriin ja sen tietojen julkisuutta koskevien teknisiä muutoksia välttämättöminä. Samalla tarkastusvirasto ehdotti muutettavaksi puoluelain 9 f §:ää niin, että sen 1 momentissa viitattaisiin puoluelain 9 d §:ään eikä vain sen ensimmäiseen momenttiin. Tällä hetkellä puoluelain 9 f §:n 1 momentin mukaan tarkastusviraston ilmoitusrekisteriin talletetaan 9 d §:n 1 momentissa toimitettavaksi säädetyt asiakirjat, mutta ei saman pykälän 2 momentissa tarkoitettuja asiakirjoja, vaikka asiakirjat tulee toimittaa VTV:lle. Tarkastusviraston näkemyksen mukaan puoluelain 9 f §:n muotoilua tulisi muuttaa niin, että sen 1 momentissa viitattaisiin puoluelain 9 d §:ään eikä vain sen ensimmäiseen momenttiin. Tämä lisäisi läpinäkyvyyttä lähiyhteisöksi ilmoitettujen tahojen resursseista ja toiminnasta. Ehdotettu muutos lisäisi puoluerahoituksen avoimuutta ja asettaisi erilaiset puoluepoliittiset toimijat tasavertaisempaan asemaan keskenään.

Lisäksi VTV ehdotti puoluelain 9 d §:ää muutettavan siten, että kyseisessä pykälässä käytetty termi tasekirja muutettaisiin termiksi tilinpäätös. Siten käytetty terminologia olisi yhdenmukainen kirjanpitolain kanssa.

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnossa tuotiin esiin, että jatkovalmistelussa tulisi edelleen kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä arvioidaan sen vaikutukset henkilötietojen suojalle siltä osin, kuin on kysymys lainanantajina toimivien yksityishenkilöiden nimien julkaisemisesta. Tältä osin luonnokseen tehtiin tarkennus kohtaan 10 Suhde perustuslakiin ja sääätämisjärjestys.

Verohallinto lausui, että esityksen perusteluissa on hyvin todettu, että ylijäävän vaalirahoituksen siirtyessä joko ehdokkaan omiin varoihin tai tukiryhmän tai yhteisön varoihin tulee ottaa huomioon myös mahdolliset erilaiset veroseuraamukset sekä Verohallinnon ohjeistukset. Ehdokkaan itsensä rahana saama vaaliavustus (esimerkiksi ehdokkaan omalle pankkitilille tai tilille, johon vain ehdokkaalla on käyttöoikeus) on lähtökohtaisesti hänelle veronalainen lahja.

Verohallinto on antanut ohjeen Vaaliavustusten ja vaalimenojen käsittely verotuksessa (diaarinumero A77/200/2017). Ohjeen luvussa 2 on käsitelty ehdokkaan tukemiseksi varatun rekisteröimättömän varallisuuskokonaisuuden yleishyödyllisyyttä seuraavasti: "Tuloverolakiin lisätyn säännöksen mukaan yleishyödylliseksi yhteisöksi katsotaan ehdokkaan tukemiseksi varattu varallisuuskokonaisuus. Käytännössä tällaisella varallisuuskokonaisuudella tarkoitetaan ehdokkaan tukiryhmän hallinnoimia varoja, jotka on tarkoitettu käytettäväksi ehdokkaan hyväksi yleisissä vaaleissa. Tukiryhmän ei siis tarvitse rekisteröityä yhdistykseksi, jotta sitä pidettäisiin yleishyödyllisenä yhteisönä. Jos varoja käytetään muuhun tarkoitukseen kuin

ehdokkaan vaalimenoihin, kysymyksessä ei ole yleishyödyllinen yhteisö.” Verohallinnon tämänhetkisessä ohjeessa ei ole otettu huomioon tilannetta, jossa rekisteröimättömän tukiryhmän saama vaalirahoitus ylittää kampanjan kulut. Jotta tällaista ehdokkaan tukemiseksi varattua varallisuuskokonaisuutta voidaan pitää verotuksessa yleishyödyllisenä, sen varoja tulee käyttää vain yleishyödylliseen tarkoitukseen.

Saajan on annettava veronalaisesta tulosta tai lahjasta Verohallinnolle veroilmoitus. Vaalirahoituslain mukainen ilmoitus valtiontalouden tarkastusvirastolle ei korvaa Verohallinnolle annettavia veroilmoituksia.

Vaalipiirilautakunnat lausuvat erityisesti vaalilain 11 §:n muutosehdotuksesta. Pääasiassa ehdotusta pidettiin hyvänä, mutta toisaalta tuotiin esiin, että pykälän 3 momentin poistaminen tarkoittaisi vaalipiirilautakunnan kokouspaikan vapaata valintaa ja aiheuttaisi enemmän epävarmuutta. Kuitenkin ehdotuksen mukaisesti kokouspaikan valinta jää vaalipiirilautakunnan oman päätöksen varaan eli vaalipiirilautakunnan vastuulle. Todennäköistä on, etteivät muut kuin Uudenmaan vaalipiirilautakunta tule muuttamaan kokouspaikkakuntaansa.

Varsinais-Suomen vaalipiirilautakunta toi lausunnossaan esiin muutamia tarkennusehdotuksia, jotka on huomioitu hallituksen esitykseen.

Lausunnoissa yleisesti tuotiin esiin myös useita muita muutostarpeita vaalirahoituslakiin, kuten vaalirahoituksen ennakkoilmoituksen muuttaminen pakolliseksi, ilmoitusvelvollisuusrajoiden laskeminen/nostaminen, kampanjakaton säätäminen sekä vaalirahoitusten raja-arvojen uudelleen arviointi rahoittajien nimeämiseksi.

Kansalaisaloitelain 10 §:n muutosehdotuksesta saadut lausuntopalautteet olivat positiivisia ja ehdotusta eurooppalaisen kansalaisaloitteen tuenilmaisun alaikärajan alentamista 16 vuoteen pidettiin kannatettavana. Sen katsottiin lisäävän nuorten vaikutusmahdollisuuksia, osallisuutta ja kiinnostusta yhteiskunnallisiin asioihin.

Useampi lausunnonantaja toi samalla esiin, että ikäraja tulisi ottaa käyttöön myös kotimaisissa kansalaisaloitteissa. Lisäksi esitettiin, että tulisi pohtia ikärajaa kotimaissa vaaleissa sekä äänestysoikeuden että vaalikelpoisuuden osalta. Muutamissa lausunnoissa tuotiin esiin myös se seikka, ettei yksinomaan ikärajan alentaminen lisää nuorten osallistumista, vaan keskeistä on samaan aikaan lisätä koulujen ja muiden sivistystoimijoiden ja kansalaisjärjestöjen demokratiakasvatusta ja -työtä valmisteilla olevan demokratiaohjelman mukaisesti. On myös huomioitava, että nuoret tarvitsevat tukea ja tietoa, jotta he pystyvät todella vaikuttamaan eurooppalaisen kansalaisaloitteen kautta. Muutos edellyttää panostamista nuorten demokratiakasvatukseen ja vaikuttamistoiminnan, kuten nuorisojärjestöjen työn, tukemista.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta

6 §. *Vaalirahoitusilmoituksen pääasiallinen sisältö.* Voimassa olevan lain 6 § jaettaisiin kahdeksi pykäläksi 6 § ja 6 a §. Tässä muutettavassa 6 §:ssä säädettäisiin siitä, mitä yleisiä tietoja vaalirahoitusilmoitukseen merkitään (voimassa olevan pykälän 1, 5 ja 6 momentit). Voimassa olevan pykälän 2, 3 ja 4 momentit osin muutettuina siirrettäisiin uuteen 6 a §:ään.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa muutettaisiin sanajärjestystä ja samalla siitä poistettaisiin mukaan luettuna –muotoinen lauserakenne.

Pykälän 2 momentissa sana ehdokas muutettaisiin sanaksi ilmoitusvelvollinen.

6 a §. *Vaalirahoitusilmoituksen erityinen sisältö.* Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin vaalirahoitusilmoituksen erityisestä sisällöstä. Pykälän sisältö vastaisi lähtökohtaisesti nykyisen 6 §:n 2-4 momentteja.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin samalla tavalla, mitä voimassa olevan lain 6 §:n 2 momentissa säädetään eli, miten kukin yksittäinen tuki ja sen antaja on ilmoitettava erikseen, jos kuntavaaleissa tuen arvo on vähintään 800 euroa tai muissa vaaleissa vähintään 1500 euroa. Momentin alkuun lisättäisiin sana vaalirahoitusilmoituksessa.

Pykälä 2 momentissa säädettäisiin samalla tavalla kuin nykyisen lain 6 §:n 4 momentissa, ettei yksityishenkilön nimeä saa ilmoittaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen antamansa tuen arvo on pienempi kuin 1 momentissa mainittu rahamäärä.

Pykälän 3 momentissa uutena asiana säädettäisiin siitä, että vaalikampanjalle 1500 euron (kuntavaaleissa 800 euron) ja sitä suuremman lainan antaneiden nimi tulisi julkistaa kuin myös lainojen takaukset ja vierasvelkapantit tulisi ilmoittaa. Mikäli lainanantaja olisi luottolaitos, riittäisi tieto, että kyseessä on luottolaitoksen myöntämä laina eli ilmoituksessa ei tarvitsi täsmentää, mikä luottolaitos on myöntänyt lainan. Voimassa olevan sääntelyn mukainen vaatimus ilmoittaa lainan takaisinmaksusuunnitelma, säilytettäisiin momentissa.

Luottolaitoksella tässä tarkoitetaan luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 1 luvun 7 §:n mukaisesti yritystä, jolla on kyseisen lain 4 luvun mukainen toimilupa luottolaitostoimintaan. Luottolaitos voi olla talletuspankki tai luottoyhteisö.

Pykälän 4 momentissa uutena asiana säädettäisiin siitä, että vaalikampanjan kulut ylittävä vaalirahoitus tulisi myös ilmoittaa. Lisäksi uutena asiana säädettäisiin siitä, että mikäli ehdokkaalle ei ole tukiryhmää tai tukiryhmä ei ole oikeuskelpoinen yhteisö ylijäävä vaalirahoitus siirtyy ehdokkaan varoihin. Ylijäävän vaalirahoituksen siirtyessä joko ehdokkaan omiin varoihin tai tukiryhmän tai yhteisön varoihin tulee ottaa huomioon myös mahdolliset erilaiset veroseuraamukset sekä verohallinnon ohjeistukset. Samoin tilanteissa, joissa ehdokkaan tukiryhmä tai muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö ei ole oikeuskelpoinen yhteisö, jolloin mahdollisesti ylijäävä vaalirahoitus siirtyy ehdokkaan omiin varoihin, on myös huomioitava mahdolliset veroseuraamukset sekä verohallinnon ohjeistukset.

Käytännössä verohallinnon ohjeen mukaan, jos esimerkiksi ehdokas on avannut tilin, johon yksinomaan ehdokkaalla on käyttöoikeus, katsotaan tilille ohjatut varat ehdokkaan saamaksi tuloksi tai lahjaksi ja ovat lähtökohtaisesti veronalaista ehdokkaan omassa verotuksessa. Taasen ehdokkaan tukiryhmän saamat tulot yleensä katsotaan yleishyödyllisen yhteisön saamiksi tuloiksi, jolloin ne useimmissa tilanteissa ovat verovapaata tuloa tai verovapaata lahjaa. Jotta esimerkiksi saadut lahjoitukset voitaisiin katsoa tukiryhmän saamiksi, tulisi tukiryhmällä olla oma pankkitili. Verohallinnon ohjeen mukaan myös näissä tilanteissa olisi hyvä pitää huoli siitä, että tilin käyttöoikeus olisi muillakin kuin ehdokkaalla itsellään.

7.2 Puoluelaki

8 §. *Tuki puolueelle ja puolueyhdistykselle.* Pykälän 3 momentin luetteloa täsmennettäisiin siten, ettei puolueelle tai puolueyhdistykselle annettuna tukena pidettäisi puolueelle tai puolueyhdistykselle suoritettavia luottamushenkilömaksuja. Samoin ei tukena pidettävien luetteloon lisättäisiin Euroopan unionin toimielinten sekä vastaavien kansainvälisten järjestöjen myöntämiä ja niiden talousarvioihin perustuvia suorituksia. Tällaisia olisivat tavanomaiset

käyvän arvon mukaiset suoritukset, kuten matkakulujen korvaukset, joita ei makseta puolueelle tukena vaalikampanjointiin. Euroopan unionia vastaavia kansainvälisiä järjestöjä voivat olla esimerkiksi Yhdistyneiden kansakuntien alaiset järjestöt, eikä ole tarkoituksena, että kiellettyä tukea tai ilmoitusvelvollisuutta koskevia sääntöjä voisi kiertää maksamalla tukisuorituksia kansainvälisen järjestön nimissä.

Useilla puolueilla on vakiintuneena tapana kerätä luottamustoimiin valittujen henkilöiden kokouspalkkioista niin sanottuja luottamushenkilömaksuja tai kansanedustajamaksuja. Luottamushenkilömaksu ei selkeästi sisälly tavanomaiseen järjestötoimintaan kuuluvaksi suoritukseksi, joten nämä tavanomaiset maksut olisi tarpeen rajata laissa ei tueksi katsottaviksi maksuiksi.

8 c §. *Ajantasainen ilmoitus tuesta.* Pykälän otsikkoa muutettaisiin, koska säädettäisiin erillinen 8 d § lainoja koskevasta ilmoituksesta, joten tässä 8 c §:ssä säädettäisiin saatua *tukea* koskevan ajantasaisen ilmoituksen tekemisestä. Pykälän 1 momentista poistettaisiin suluissa oleva määritelmä ajantasainen ilmoitus, koska jatkossa ajantasainen ilmoitus voisi tarkoittaa sekä ilmoitusta tuesta että ilmoitusta lainasta.

8 d §. *Ajantasainen ilmoitus otetuista lainoista.* Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin puolueen, puolueyhdistyksen ja puolueen lähiyhteisön ottamia lainoja koskevan ilmoituksen tekemisestä valtiontalouden tarkastusvirastolle. Lainoista ilmoitettaisiin, jos samalta lainanantajalta saadun lainan määrä on vähintään 1500 euroa kalenterivuodessa. Samalla olisi ilmoitettava myös suunnitelma lainojen takaisinmaksusta. Valtiontalouden tarkastusvirasto voisi antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksen tekemisestä. Koska ilmoitukset tehdään tarkastusvirastolle, se on myös paras taho antamaan tarkempia määräyksiä. Tämä valtuus vastaisi voimassa olevan lain 8 c §:ssä olevaa valtuutta.

9 §. *Valtionavustus.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin määräys siitä, että puolueen avustuksesta osa voitaisiin osoittaa avustuksen käyttötarkoitusta toteuttavan muun yhteisön tai säätiön toiminnan tukemiseen.

Lisäyksen tarkoituksena olisi selkeyttää nykytilaa ja sillä mahdollistettaisiin nimenomaisesti se, että puolue voisi vakiintuneen käytännön mukaisesti siirtää osan avustuksestaan esimerkiksi puolueen lehteä julkaisevalle osakeyhtiölle. Muutos sisältäisi eri oikeushenkilötyypit kattavasti. Kuitenkin muun muassa perustuslain 124 §:n kannalta on tärkeää rajoittaa siirrot avustuksen käyttötarkoitusta toteuttaviin muihin yhteisöihin ja säätiöihin. Mikäli puolue esimerkiksi perustaisi uuden säätiön tai lehden, myös näille voitaisiin siirtää avustusta. Tuen saajia ei ole tarkoitus laajentaa, vaan tukea voitaisiin jatkossa myöntää samanlaisille tahoille kuin tähänkin asti.

Pykälän 5 momenttia ehdotetaan selvennettäväksi maininnalla, että valtionavustuslakia yleislakina sovelletaan myös puoluelaisissa tarkoitetun avustuksen osoittamiseen ja siirtämiseen. Tämä tarkoittaisi, että avustuksen osoittamisessa ja siirtämisessä noudatettaisiin samoja menettelytapoja kuin valtionavustuksen käytössä, käytön valvonnassa ja ehtojen asettamisessa toimintaa toteuttavan kanssa tehtävän sopimuksen osalta. Tämä koskisi tilanteita, joissa avustus on avustuspäätöksessä osoitettu jonkun muun kuin saajan toiminnan tukemiseen tai joissa puoluelaki ja avustuspäätös mahdollistavat avustuksen siirtämisen. Ehdotettu lisäys selventäisi voimassa olevaa momenttia, eikä sen tarkoituksena olisi muuttaa vallitsevaa oikeustilaa.

9 a §. *Kirjanpito.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus siihen, mitä yhdistyslaissa säädetään tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta.

9 b §. *Ilmoitettavat tiedot vaalikampanjan kuluista ja rahoituksesta.* Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin, että puolueen ja avustuspäätöksessä mainitun yhdistyksen tulisi erikseen ilmoittaa myös vaalikampanjan kulujen kattamiseksi otetut lainat sekä suunnitelma lainojen takaisinmaksusta.

Lisäksi tulisi ilmoittaa myös lainanantaja, jos lainan on myöntänyt muu kuin luottolaitos ja jos lainan määrä on vähintään 1500 euroa.

9 d §. *Tilinpäätösasiakirjojen toimittaminen.* Pykälää muutettaisiin siten, että siinä huomioitaisiin kirjanpito- ja tilintarkastuslainsäädännön muutokset ja se mahdollisuus, että tilinpäätösasiakirjojen toimittamiseen velvoitetuilla voi olla tilintarkastajien ja tilinpäätösten ohella toiminnantarkastajia ja toiminnantarkastuskertomuksia. Koska puoluelaista ei seuraa velvoitetta toiminnantarkastajan nimeämiseen eikä kaikilla ilmoitusvelvollisilla ole toiminnantarkastajaa, velvollisuus toimittaa toiminnantarkastuskertomus rajattaisiin koskemaan niitä tapauksia, joissa toiminnantarkastaja on nimetty ja toiminnantarkastuskertomus laadittu.

Lisäksi pykälässä säädettäisiin, että asiakirjojen toimittamisvelvollisuus koskisi myös sellaista tilikautta, josta yhdistys on ollut vain osan merkittynä puolerekisteriin. Koska tilinpäätöksestä ei voi irrottaa muutaman kuukauden osuutta edellytettäisiin, että tilinpäätösasiakirjat olisi toimitettava myös koskien sellaista tilikautta, milloin puolue on rekisteröity puolerekisteriin tai poistettu puolerekisteristä.

Samoin pykälässä käytetty termi tasekirja muutettaisiin termiksi tilinpäätös. Näin käytetty terminologia olisi yhdenmukainen kirjanpitolain kanssa.

9 e §. *Valvonta.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin myös, että lain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu muu yhteisö tai säätiö olisivat jatkossa nekin tarkastusviraston suorittaman vaali- ja puoluerahoitusvalvonnan kohteena. Näin valvottaisiin valtionavustuksen käyttöä.

9 f §. *Ilmoitusrekisteri ja sen tietojen julkisuus.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin, että puoluerahoituksen ilmoitusrekisteriin tallennetaan myös 8 d §:ssä tarkoitettuihin ilmoituksiin sisältyvät tiedot. Lisäksi 1 momentin viittaus puoluelain 9 d §:n 1 momenttiin muutettaisiin viittaukseksi koko 9 d §:ään. Tämä lisäisi läpinäkyvyyttä lähiyhteisöksi ilmoitettujen tahojen resurssista ja toiminnasta. Ehdotettu muutos lisäisi puoluerahoituksen avoimuutta ja asettaisi erilaiset puoluepoliittiset toimijat tasavertaisempaan asemaan keskenään.

7.3 Vaalilaki

11 §. *Vaalipiirilautakunta.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että lautakunnan asettaisi se aluehallintovirasto, jonka alueeseen vaalipiiri tai suurin osa siitä maantieteellisesti kuuluu. Pykälän 3 momentti poistettaisiin.

16 §. *Vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan työskentely.* Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että myös vaalitoimikunta voi tarvittaessa ottaa avustavaa henkilöstöä äänioikeusrekisterin käyttämistä varten. Näin mahdollistettaisiin äänioikeusrekisterin käyttö laitosäänestyksissä.

29 §. *Äänioikeusrekisterin käyttö.* Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin tekninen muutos siten, että äänioikeusrekisterin käyttö on jatkossa mahdollista myös ulkomaan yleisissä ennakkoonäänestyspaikoissa, poistamalla sanat kotimaassa ja olevan. Tarkoitus ei ole, että

äänioikeusrekisterin käyttö olisi mahdollista laivoissa, sillä laivat eivät ole ulkomaan yleisiä ennakkoäänestyspaikkoja.

Lisäksi pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että merkinnän voisi tehdä vaalitoimikunta, kun tähän asti merkinnän on voinut tehdä ainoastaan vaalitoimikunnan puheenjohtaja. Sanat vaalitoimikunnan puheenjohtaja muutettaisiin muotoon vaalitoimikunta, jolloin merkinnän äänioikeuden käytöstä voisi tehdä vaalitoimikunnassa muutkin.

42 §. Presidentinvaalin ehdokasluettelot. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että siitä poistetaan ensimmäinen lause tarpeettomana. Kyseinen lause on jäänyt poistamatta vuoden 2010 lainmuutoksen (21.5.2010/431) yhteydessä. Presidentinvaalin ehdokkaita ei ole enää tarpeen ilmoittaa tiedonannolla oikeusministeriölle. Lisäksi viittausteksti 41 §:ään muutetaan sanoiksi johon sovelletaan.

53 §. Asiakirjojen ja vaalileimasimien toimittaminen. Pykälän 1 momenttia täsmennettäisiin nykytilaa vastaavaksi siten, että oikeusministeriö toimittaa ennakkoäänestysasiakirjoja kuntien keskusvaalilautakunnille edelleen toimittaviksi kotimaan ennakkoäänestyspaikkojen vaalitoimitsijoille, kotiaänestyksen vaalitoimitsijoille sekä vaalitoimikunnille. Näitä asiakirjoja on lähetettävä myös ulkoministeriölle toimitettaviksi ennakkoäänestyspaikkoina oleville Suomen edustustoille ja suomalaisten laivojen päälliköille.

60 §. Ennakkoäänestyksen päättämistoimet. Pykälän 2 momentin johtokappale muutettaisiin yhteneväisesti 29 §:n 1 momentin kanssa siten, että vaalitoimikunnan puheenjohtaja muutettaisiin vaalitoimikunnaksi. Näin merkinnän äänioikeuden käytöstä voisi tehdä vaalitoimikunnassa puheenjohtajan lisäksi muutkin.

99 §. Asiakirjojen ja tarvikkeiden säilyttäminen. Pykälän otsikkoa ja 2 momenttia ehdotetaan muutettavan siten, että otsikko paremmin vastaisi pykälän sisältöä ja että täsmennettäisiin ne paperiset asiakirjat, jotka vaalipiirilautakunta vaalien jälkeen toimittaisi säilytettäväksi aluehallintovirastolle. Pykälän uudeksi 3 momentiksi ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan vaalipiirilautakunnan pöytäkirjat säilytettäisiin oikeusministeriön määräämällä tavalla. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että ministeriö määräisi pöytäkirjat liitteineen säilytettäväksi pysyvästi sähköisessä muodossa vaalitietojärjestelmän sähköisessä arkistossa. Jatkossakin vaalipiirilautakunta luovuttaisi äänestysliput ja kappaleen ehdokaslistojen yhdistelmää tai presidentinvaalin ehdokasluetteloa aluehallintovirastolle säilytettäväksi. Lisäksi oikeusministeriö on vakiintuneesti ohjeistanut vaalipiirilautakuntia toimittamaan myös tallennusraporttitulosteet ja tuloslaskentalomakkeet aluehallintovirastoon. Laskentalomakkeet ovat voineet jäädä vaalipiirilautakunnan omaan lähiarkistoon. Tallennusraporttitulosteiden arkistoinnista äänestyslippujen kanssa samaan paikkaan on pidetty perusteltuna niiden tilanteiden varalta, joissa joku haluaa vaalipiirilautakunnan tekemän tarkastuslaskennan jälkeen tutustua äänestyslippuihin ja mahdollisesti laskea niitä. Näin oikeusministeriö tulee ohjeistamaan jatkossakin.

Aluehallintovirasto vastaa sinne toimitettujen asiakirjojen säilyttämisestä eli arkistoinnista vaalipiirilautakuntien ohjeiden mukaisesti. Vaalipiirilautakunta taasen vastaa esimerkiksi katselmoinnin kustannuksista. Myös tietopalvelu ja asiakirjojen hävittäminen tapahtuvat vaalipiirilautakunnan kustannuksella.

112 §. Jäsenäänestys. Pykälää muutettaisiin siten, siten, että jäsenäänestyksen pakollisuus poistetaan. Jatkossakin jäsenäänestyksen on tarkoitus pysyä pääsääntönä, minkä vuoksi 113 – 118 §:ään jätettäisiin säännökset jäsenäänestyksessä noudatettavasta menettelystä. Nämä säännökset eivät edelleenkään olisi pakottavia, joten niistä voitaisiin poiketa puolueen

säännöissä. Sääntöjen tulisi kuitenkin turvata puolueen jäsenten kansanvaltaiset vaikuttamismahdollisuudet ehdokasasetteluun muilla tavoin.

Muutoksella joustavoitettaisiin jäsenäänestystä koskevia sääntöjä ja annettaisiin puolueiden säännöille ehdokkaiden asettamisessa suurempi painoarvo. Oikeusministeriö kävisi läpi puolueen päätöksenteon kansanvaltaisuuden turvautumisen sääntötarkastuksessaan, kun puoluetta ollaan rekisteröimässä puolurekisteriin tai sääntömuutosta hyväksyessään.

143 §. *Presidenttiehdokkaan tai presidentiksi valitun pysyvä estyneisyys tai kuolema.* Pykälän 4 momenttia muutettaisiin siten, että 40. päivä korjataan 47. päiväksi. Lisäksi pykälän 4 momentissa sanat on voimassa muutettaisiin sanaksi sovelletaan.

143 I §. *Vaalien tuloksen vahvistaminen aluevaaleissa.* Pykälän 3 momentin 2) kohdassa sana maakuntavaltuustolle muutettaisiin sanaksi aluevaltuustolle. Ruotsinkieliseen sanamuotoon tehtäisiin vähäinen kielellinen muutos.

185 §. *Vaaliviranomaisen rikosoikeudellinen vastuu.* Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jolla selkiytettäisiin 1 momentin mukaisen rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten koskevan myös vaalipiirilautakunnan, aluevaalilautakunnan ja kunnan keskusvaalilautakunnan ottamaa henkilöstöä. Ehdotus ei käytännössä muuttaisi nykytilaa, koska sanotun henkilöstön rikosoikeudellinen virkavastuu on johdettavissa myös rikoslain 40 luvun 11 §:stä.

7.4 Kansalaisaloitelaki

10 §. *Eurooppalaiseen kansalaisaloitteeseen liittyvät viranomaistehtävät.* Pykälään tehtäisiin lisäys, jonka mukaisesti eurooppalaisen kansalaisaloitteen tuenilmauksen allekirjoittamisen alaikäraja Suomen kansalaisilla olisi 16 vuotta. Samalla pykälän otsikko muutettaisiin muotoon Eurooppalainen kansalaisaloite.

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.7.2025.

9 Suhde muihin esityksiin

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus poliittisen mainonnan avoimuudesta ja kohdentamisesta (EU) 2024/900 on annettu 13.3.2024. Asetus tulee voimaan 10.10.2025 lukuun ottamatta palveludirektiivin mukaista syrjimättömyyslauseketta, joka saatettiin voimaan asetuksen antamisen yhteydessä.

Asetus on suoraan sovellettavaa lainsäädäntö, mutta vaatii vielä jäsenvaltioilta tarkentavaa kansallista sääntelyä valvontaviranomaisista ja sanktioista. Kansallinen valmistelu täytäntöönpanoon liittyen on käynnissä. Tässä vaiheessa vielä ei ole tunnistettu kaikkia vaikutuksia, mutta puoluelakiin ja lakiin ehdokkaan vaalirahoituksesta voitaisiin mahdollisesti lisätä viittaus asetukseen ja poistaa tarvittavilta osin asetuksen kanssa päällekkäin menevä kansallinen vaalimainoksen maksajaa koskeva sääntely.

Tähän liittyvä hallituksen esitys on tarkoitus antaa keväällä 2025, jotta tarvittava kansallinen lainsäädäntö saadaan samanaikaisesti voimaan asetuksen voimaantulon kanssa.

10 Suhde perustuslakiin ja säätämijärjestys

Vaali- ja puoluerahoitusta sekä vaalilakia koskevat ehdotukset parantavat vaali- ja puoluerahoituksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sekä poliittisen järjestelmän kansanvaltaisuutta nykyisestä eikä niiden siten voida katsoa olevan ristiriidassa perustuslain kanssa.

Ehdokkaan vaalirahoituksesta annettujen ilmoitusten tarkastamisesta ja ilmoitusvelvollisuuden valvonnasta huolehtii valtionalouden tarkastusvirasto. Perustuslain 90 §:n 2 momentin mukaan valtion taloudenhoidon ja valtion talousarvion noudattamisen tarkastamista varten eduskunnan yhteydessä on riippumaton valtionalouden tarkastusvirasto. Tarkastusviraston pääsiällinen tehtävä on siten harjoittaa valtion taloudenhoidon tarkastusta. Tarkastusviraston asemasta ja tehtävistä säädetään 2 momentin mukaan tarkemmin lailla. Vaikka vaalirahoitusilmoituksia koskevaa valvontaa ei voida pitää valtion taloudenhoidon ja valtion talousarvion noudattamisen tarkastamisena eivät tehtävät kuitenkaan ole ristiriidassa perustuslain 90 §:n 2 momentissa säädettyjen tehtävien kanssa. Valtionalouden tarkastusviraston tehtävillä on kiinteä yhteys perustuslailla turvatus demokraattisen järjestelmän toimintaan. Yleensäkin valtionalouden tarkastusviraston tehtäväkokonaisuudella edistetään kansanvallan toimintaa ja sitä kohtaan tunnettua luottamusta.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on yleistä tietosuoja-asetusta täydentävää lainsäädäntöä koskevassa lausunnossaan (PeVL 14/2018 vp) pitänyt perusteltuna tarkistaa aiempaa kantaansa henkilötietojensuojan kannalta tärkeistä sääntelykohteista. Valiokunnan mielestä tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvatus yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Valiokunnan käsityksen mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen sääntely vastaa asianmukaisesti tulkittuna ja sovellettuna myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan määräytyvää henkilötietojen suojan tasoa. Näin ollen erityislainsäädäntöön ei ole yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla enää valtiosääntöisistä syistä välttämätöntä sisällyttää kattavaa ja yksityiskohtaista sääntelyä henkilötietojen käsittelystä. Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla. (PeVL 14/2018 vp).

Lisäksi perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (PeVL 15/2018 vp). Lausunnossaan (PeVL 48/2018 vp) perustuslakivaliokunta on tuonut esiin sen, että käytännössä on edellytetty, että tällaiseen sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta. Samoin säännöksen sanamuodosta tulee ilmetä, minkä tarkoituksen kannalta välttämättömyyttä arvioidaan.

Vaalirahoituksen antajaa koskevat henkilötiedot saattavat välillisesti ilmaista kyseessä olevan henkilön poliittisen mielipiteen. Sinänsä ehdokkaan tukeminen vaaleissa ei kuitenkaan lähtökohtaisesti ilmaise rahoituksen antajan poliittista mielipidettä, mutta välillisesti tuen antaminen saattaa kertoa jotain tuen antajan poliittisesta vakaumuksesta. Kuitenkin tarkastusviraston tulee rekisterinpitäjänä minimoida erityisiin henkilötietoryhmiin sisältyvien henkilötietojen käsittelyä. Erityisten henkilötietoryhmien käsittelyä voidaan pitää oikeasuhtaisena vaalirahoitussääntelyn tavoitteeseen nähden.

Valtionalouden tarkastusvirasto huolehtii asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi. Jatkossakin valtionalouden

tarkastusvirasto antaisi vaalirahoituslain 10 §:n 3 momentissa ja puoluelain 9 e §:n 4 momentissa tarkoitetut kertomukset eduskunnalle toiminnastaan vaali- ja puoluerahoituksen valvonnassa.

Perustuslain 53 §:n 3 momentin mukaan vähintään 50 000 äänioikeutetulla Suomen kansalaisella on oikeus tehdä eduskunnalle aloite lain säätämiseksi sen mukaan kuin lailla säädetään. Perustuslaissa säädetään vain kansalaisaloitejärjestelmän yleiset perusteet. Perustuslain säännös sisältää sääntelyvarauksen, joka jättää menettelyn pääosin säädettäväksi tavallisen lain tasolla. Perustuslaki asettaa siten väljät reunaehdot kansalaisaloitetta koskevalle lainsäädännölle (ks. PeVM 9/2010 vp, s. 9/II). Perustuslaissa ei säädetä eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain (273/2009) 6 §,
sellaisena kuin sen ruotsinkielinen sanamuoto on laeissa 684/2010 ja 651/2021 sekä
suomenkielinen sanamuoto laeissa 1689/2015 ja 651/2021, sekä
lisätään lakiin uusi 6 a § seuraavasti:

6 §

Vaalirahoitusilmoituksen pääasiallinen sisältö

Ilmoitukseen merkitään:

- 1) maininta siitä, mitkä vaalit ovat kyseessä;
- 2) ehdokkaan nimi ja arvo, ammatti tai tehtävä, hänet asettaneen puolueen nimi tai maininta siitä, että ehdokas on ollut valitsijayhdistyksen ehdokas, sekä eduskuntavaaleissa se vaalipiiri, aluevaaleissa se hyvinvointialue ja kuntavaaleissa se kunta, jossa ehdokas oli ehdolla;
- 3) vaalikampanjan kulut yhteensä sekä eriteltyinä vaalimainonnasta sanoma-, ilmaisjakelu- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa sekä tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä, ulkomainonnasta, vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankkimisesta, mainonnan suunnittelusta ja vaalitulaisuuksien järjestämisestä aiheutuneisiin kuluihin sekä muihin kuluihin;
- 4) vaalirahoitus yhteensä sekä eriteltyinä ehdokkaan omiin varoihin, ilmoitusta annettaessa maksamattomina oleviin laskuihin ja muihin ehdokkaan ottamiin lainoihin sekä kaikkeen ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön saamaan tukeen ryhmiteltyinä tukeen yksityishenkilöiltä, yrityksiltä, puolueelta, puolueyhdistyksiltä ja muilta tahoilta;
- 5) muut ilmoitusvelvollisen tarpeelliseksi katsomat tiedot vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista.

Ilmoitusvelvollisen, jonka vaalirahoitus kuntavaaleissa jää alle 800 euron, ei kuitenkaan tarvitse antaa 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja. Hänen tulee kuitenkin antaa kirjallinen vakuutus siitä, että hänen vaalirahoituksensa ei ole ylittänyt tässä momentissa säädettyä rajaa.

Ilmoitusvelvollinen, joka on ollut ehdokkaana samanaikaisesti sekä aluevaaleissa että kuntavaaleissa, tekee yhden ilmoituksen, jossa on tiedot molempien vaalien vaalirahoituksesta. Tällaisessa ilmoituksessa erikseen ilmoitettavan tuen osalta noudatetaan, mitä 6 a §:n 1 momentissa säädetään kuntavaaleista.

6 a §

Vaalirahoitusilmoituksen erityinen sisältö

Vaalirahoitusilmoituksessa on erikseen ilmoitettava kukin yksittäinen tuki ja sen antaja, jos tuen arvo on kuntavaaleissa vähintään 800 euroa taikka eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa, aluevaaleissa tai europarlamenttivaaleissa vähintään 1 500 euroa. Jos tämä tuki on annettu

ostamalla yksilöitäviä tavaroita tai palveluita taikka vastaavalla vastikkeellisella tavalla, erikseen ilmoitettavaksi tueksi luetaan vain sen nettomääräinen arvo. Jos erikseen ilmoitettava yksittäinen tuki sisältää kolmannelta taholta välitettyä tukea vähintään edellä mainitun rahamäärän, tuen saajan on ilmoitettava myös välitetyn tuen antajasta.

Yksityishenkilön nimeä ei saa ilmoittaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen antamansa tuen arvo on pienempi kuin 1 momentissa mainittu rahamäärä.

Erikseen on myös ilmoitettava ehdokkaan tukemiseksi otetut lainat ja niitä koskevat takaukset ja vierasvelkapantit sekä suunnitelma lainojen takaisinmaksusta.

Jos lainan myöntäjä on muu taho kuin luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettu luottolaitos ja lainan määrä on kuntavaaleissa vähintään 800 euroa ja muissa vaaleissa vähintään 1500 euroa, myös lainan myöntäjä tulee ilmoittaa.

Jos 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu vaalirahoitus ylittää vaalikampanjan kulut, myös ylijäävä vaalirahoitus tulee ilmoittaa. Jos ehdokkaalla ei ole tukiryhmää tai muuta mainitun momentin 2 kohdassa tarkoitettua yhteisöä taikka jos tukiryhmä tai yhteisö ei ole oikeushenkilö, ylijäävä rahoitus siirtyy ehdokkaan omiin varoihin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 .

2.

Laki

puoluelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puoluelain (10/1969) 8 §:n 2 momentin 6 kohta, 8 c §:n otsikko ja 1 momentti, 9 §:n 1 ja 5 momentti, 9 a §:n 1 momentti, 9 d §:n 1 ja 2 momentti, 9 e §:n 1 momentti sekä 9 f §, sellaisina kuin ne ovat, 8 §:n 2 momentin 6 kohta laissa 1214/2023, 8 c §:n otsikko ja 1 momentti sekä 9 a §:n 1 momentti laissa 683/2010, 9 §:n 1 ja 5 momentti, 9 d §:n 1 ja 2 momentti sekä 9 e §:n 1 momentti laissa 1688/2015 sekä 9 f § laeissa 683/2010 ja 332/2020, sekä
lisätään 8 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 650/2021 ja 1214/2023, uusi 7 ja 8 kohta, lakiin uusi 8 d § sekä 9 b §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 683/2010 ja 650/2021, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 ja 5 momentti siirtyvät 5 ja 6 momentiksi, seuraavasti:

8 §

Tuki puolueelle ja puolueyhdistykselle

Tueksi puolueelle tai puolueyhdistykselle luetaan sen rahana, tavarana, palveluna tai muulla vastaavalla tavalla saamat suoritukset. Tukena ei kuitenkaan pidetä:

- 6) 9 §:ssä tarkoitettua valtionavustusta eikä muuta vastaavaa lakiin taikka valtion, hyvinvointialueen tai kunnan talousarvioon perustuvaa avustusta tai valtionosuutta;
- 7) puolueelle tai puolueyhdistykselle suoritettavia luottamushenkilömaksuja;
- 8) Euroopan unionin toimielinten sekä vastaavien kansainvälisten järjestöjen myöntämiä ja niiden talousarvioihin perustuvia suorituksia.

8 c §

Ajantasainen ilmoitus tuesta

Puolueen, puolueyhdistyksen ja puolueen lähiyhteisön saaman tuen määrästä ja sen antajasta ilmoitetaan valtiontalouden tarkastusvirastolle, jos yksittäisen tuen tai useista samalta tukijalta saaduista suorituksista koostuvan tuen arvo on vähintään 1 500 euroa kalenterivuodessa. Ilmoitusta täydennetään aina, kun ilmoituksen tai sen täydennyksen jälkeen samalta tukijalta saaduista uusista suorituksista koostuvan tuen arvo ylittää edellä mainitun rahamäärän. Tuki ilmoitetaan bruttomääräisenä. Tuki, jota ei ole annettu rahana, arvioidaan ja ilmoitetaan rahamääräisenä.

---

8 d §

Ajantasainen ilmoitus otetuista lainoista

Puolueen, puolueyhdistyksen ja puolueen lähiyhteisön ottamista lainoista ilmoitetaan valtiontalouden tarkastusvirastolle, jos samalta lainantajalta saadun lainan määrä on

vähintään 1500 euroa kalenterivuodessa. Ilmoituksen yhteydessä on ilmoitettava myös suunnitelma lainojen takaisinmaksusta. Jos lainan myöntäjä on muu taho kuin luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettu luottolaitos ja lainan määrä vähintään 1500 euroa, myös lainan myöntäjä tulee ilmoittaa.

Puolue huolehtii ilmoituksen tekemisestä. Ilmoitus tehdään sähköisesti viimeistään lainan vastaanottamista seuraavan kalenterikuukauden 15 päivänä.

Valtiontalouden tarkastusvirasto antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksen tekemisestä.

9 §

Valtionavustus

Valtion talousarvion rajoissa voidaan eduskunnassa edustettuna olevalle puolueelle myöntää avustusta sen säännöissä ja yleisohjelmassa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Avustus on jaettava puolueiden viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa saamien edustajanpaikkojen lukumäärien osoittamassa suhteessa. Puolueen avustuksesta osa voidaan osoittaa avustuksen käyttötarkoitusta toteuttavan muun yhteisön tai säätiön toiminnan tukemiseen.

Muutoin avustuksen myöntämiseen, maksamiseen, käyttöön, osoittamiseen ja siirtämiseen sekä valvontaan sovelletaan tämän lain ohella, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

9 a §

Kirjanpito

Puolueen ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen kirjanpitovelvollisuuteen, tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sovelletaan, mitä kirjanpitolaissa ja yhdistyslaissa (503/1989) säädetään. Niiden on lisäksi esitettävä tilinpäätöksen yhteydessä tilitys 9 §:ssä tarkoitetun avustuksen käytöstä sekä ajantasaisiin ilmoituksiin sisältyvät tiedot samoin kuin vaalikampanjan kulut ja rahoitus.

9 b §

Ilmoitettavat tiedot vaalikampanjan kuluista ja rahoituksesta

Erikseen on ilmoitettava puolueen ja avustuspäätöksessä mainitun yhdistyksen vaalikampanjan kulujen kattamiseksi ottamat lainat ja suunnitelma niiden takaisinmaksusta. Jos lainan myöntäjä on muu taho kuin luottolaitostoiminnasta annetun lain 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettu luottolaitos ja lainan määrä on vähintään 1500 euroa, myös lainan myöntäjä tulee ilmoittaa.

9 d §

Tilinpäätösasiakirjojen toimittaminen

Puolue toimittaa valtiontalouden tarkastusvirastolle puolueen ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen tilin- tai toiminnantarkastuskertomuksen, toimintakertomuksen, jos sellainen on laadittu, ja tilinpäätöksen sekä 9 a §:n 1 momentissa tarkoitettut tilitykset ja tiedot. Avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen on tätä varten toimitettava vastaavat asiakirjat ja

tiedot asianomaiselle puolueelle. Puolueen asiakirjat ja tiedot toimitetaan kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun puolueen tilinpäätös on vahvistettu. Avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen asiakirjat ja tiedot toimitetaan yhden kuukauden kuluessa yhdistyksen tilinpäätöksen vahvistamisesta. Asiakirjat on toimitettava myös sellaiselta tilikaudelta, josta yhdistys on ollut merkittynä puoluerekisteriin vain osan.

Puolueen lähiyhteisöksi ilmoitettu yhteisö tai säätiö toimittaa valtiontalouden tarkastusvirastolle tilintarkastuskertomuksensa, toimintakertomuksensa, jos sellainen on laadittu, tilinpäätöksensä, 9 a §:n 2 momentissa tarkoitetun erittelyn, 9 c §:n 3 momentissa tarkoitetun lausunnon sekä toiminnantarkastuskertomuksen, jos sellainen on laadittu, kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu. Yhteisö tai säätiö, jonka rahasto on ilmoitettu lähiyhteisöksi, toimittaa vastaavat asiakirjat kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu. Asiakirjat on toimitettava myös sellaiselta tilikaudelta, josta yhteisö tai säätiö on ollut lähiyhteisönä vain osan.

---

9 e §

Valvonta

Valtiontalouden tarkastusvirasto valvoo 9 §:ssä tarkoitetun avustuksen käyttöä sekä tämän lain tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen ilmoittamista sekä näihin liittyvien asiakirjojen ja tietojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista puolueen, puolueen lähiyhteisön, avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen ja 9 §:ssä tarkoitetun muun yhteisön tai säätiön (*valvottava*) toiminnassa. Tässä tehtävässään virasto voi tarkastaa valvottavan tilinpitoa ja varojen käyttöä sekä tarvittaessa kehottaa valvottavaa täyttämään tästä laista johtuvat velvollisuutensa.

---

9 f §

Ilmoitusrekisteri ja sen tietojen julkisuus

Puoluerahoituksen ilmoitusrekisteriin talletetaan 8 c ja 8 d §:ssä tarkoitettuihin ilmoituksiin, 9 a §:n 2 momentissa ja 9 b §:ssä tarkoitettuihin erittelyihin sekä 9 d §:ssä tarkoitettuihin asiakirjoihin sisältyvät tiedot. Valtiontalouden tarkastusvirasto on puoluerahoituksen ilmoitusrekisterin rekisterinpitäjä. Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, jokaisella on oikeus saada rekisteristä jäljennöksiä sekä tietoja yleisen tietoverkon kautta.

Ajantasaisen ilmoituksen ja ennakoilmoituksen sekä ilmoitusrekisteriin talletettujen muiden tietojen säilyttämisestä sekä niiden saamisesta säädetään muutoin arkistolaissa (831/1994) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____ .

3.

Laki

vaalilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan vaalilain (714/1998) 11 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 271/2013,
muutetaan 11 §:n 1 momentti, 16 §:n 3 momentti, 29 §:n 1 momentti, 42 §:n 1 momentti, 53 §:n 1 momentti, 60 §:n 2 momentin johdantokappale, 99 §:n otsikko ja 2 momentti, 112 §, 143 §:n 4 momentti sekä 143 l §:n 3 momentin 2 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 11 §:n 1 momentti laissa 271/2013, 16 §:n 3 momentti laissa 361/2016, 29 §:n 1 momentti laissa 1132/2019, 42 §:n 1 momentti laissa 431/2010, 99 §:n otsikko ja 2 momentti laissa 1404/2009 sekä 143 l §:n 3 momentin 2 kohta laissa 649/2021, sekä
lisätään 99 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1404/2009, uusi 3 momentti sekä 185 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 649/2021, uusi 2 momentti seuraavasti:

11 §

Vaalipiirilautakunta

Aluehallintoviraston on hyvissä ajoin ennen eduskuntavaaleja asetettava jokaiseen 5 §:ssä tarkoitettuun vaalipiiriin vaalipiirilautakunta. Sen toimikausi kestää, kunnes uusi lautakunta on valittu. Lautakunnan asettaa se aluehallintovirasto, jonka alueeseen vaalipiiri tai suurin osa siitä maantieteellisesti kuuluu.

---

16 §

Vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan työskentely

Vaalilautakunta nimeää vaalipäivän äänestystä varten yhden tai useamman vaaliavustajan. Vaaliavustajasta säädetään 73 §:ssä. Vaalilautakunta voi ottaa avustavaa henkilöstöä äänestyslippujen laskemista ja järjestämistä varten sekä 77 §:ssä tarkoitettua äänioikeusrekisterin ja muiden oikeusministeriön tietojärjestelmien käyttämistä varten. Vaalitoimikunta voi ottaa avustavaa henkilöstöä äänioikeusrekisterin käyttämistä varten.

---

29 §

Äänioikeusrekisterin käyttö

Äänioikeusrekisteriin merkitään sen mukaan kuin 5 ja 6 luvussa säädetään, milloin ja missä äänioikeutettu on äänestänyt. Merkinnän voi tehdä yleisen ennakoäänestyspaikan vaalitoimitsija tai vaalitoimikunta taikka vaalilautakunta tai kunnan keskusvaalilautakunta tai keskusvaalilautakunnan pyynnöstä Digi- ja väestötietovirasto. Jos merkintä havaitaan virheelliseksi, sen voi korjata vain kunnan keskusvaalilautakunta tai sen pyynnöstä Digi- ja väestötietovirasto.

---

42 §

Presidentinvaalin ehdokasluettelot

Helsingin vaalipiirilautakunta laatii 38. päivänä ennen vaalipäivää pidettävässä kokouksessaan presidentinvaalin ehdokasluettelon, johon sovelletaan, mitä ehdokaslistojen yhdistelmästä 41 §:ssä säädetään.

---

53 §

Asiakirjojen ja vaalileimasimien toimittaminen

Oikeusministeriön on hyvissä ajoin ennen ennakoäänestyksen alkamista lähetettävä kuntien keskusvaalilautakunnille ennakoäänestyksessä käytettäviä asiakirjoja. Keskusvaalilautakuntien on toimitettava asiakirjat edelleen yleisten ennakoäänestyspaikkojen vaalitoimitsijoille, kotiaäänestyksen vaalitoimitsijoille sekä vaalitoimikunnille. Näitä asiakirjoja on lähetettävä myös ulkoministeriölle toimitettaviksi ennakoäänestyspaikkoina oleville Suomen edustustoille ja suomalaisten laivojen päälliköille.

---

60 §

Ennakoäänestyksen päättämistoimet

Silloin kun äänioikeusrekisteri on käytössä ennakoäänestyspaikassa, vaalitoimitsija tai vaalitoimikunta:

---

99 §

Asiakirjojen säilyttäminen

Vaalien tuloksen vahvistamisen jälkeen äänestysliput ja kappale ehdokaslistojen yhdistelmää tai presidentinvaalin ehdokasluetteloa on pantava päällykseen, joka sinetöidään oikeusministeriön määräämällä tavalla. Ne on säilytettävä, kunnes lähinnä seuraavat vastaavat vaalit on toimitettu. Vaalipiirilautakunta luovuttaa edellä tarkoitetut asiakirjat säilytettäväksi aluehallintovirastolle.

Vaalipiirilautakunnan pöytäkirjat liitteineen säilytetään pysyvästi oikeusministeriön määräysten mukaisesti.

112 §

Jäsenäänestys

Ehdokkaiden asettamista varten puolueen on toimitettava vaalipiirissä salainen ja yhtäläiseen äänioikeuteen perustuva jäsenäänestys, johon ovat oikeutettuja ottamaan osaa vaalipiirissä asuvat puolueen ja sen perusjärjestöjen henkilöjäsenet.

Jäsenäänestystä ei kuitenkaan järjestetä, jos siihen on nimetty enintään niin monta henkilöä kuin puolueella on oikeus asettaa ehdokkaita vaalipiirissä. Jäsenäänestystä ei tarvitse järjestää myöskään, jos puolue säännöillään muulla tavoin huolehtii siitä, että vaalipiirissä asuvan jäsenistön kansanvaltaiset mahdollisuudet vaikuttaa ehdokkaiden asettamiseen toteutuvat.

143 §

Presidenttiehdokkaan tai presidentiksi valitun pysyvä estyneisyys tai kuolema

Ehdokkaan asettamisesta ja ehdokashakemuksen jättämisestä tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan, mitä 129–134 §:ssä säädetään. Ehdokasta, jonka puolue tai valitsijayhdistys oli aikaisemmin säädettyssä järjestyksessä asettanut, pidetään kuitenkin ilman uutta hakemusta edelleen puolueen tai valitsijayhdistyksen ehdokkaana, jollei puolue tai valitsijayhdistys ole peruuttanut aikaisempaa hakemustaan tai ehdokkaaksi asetettu 133 tai 134 §:ssä tarkoitettua suostumustaan. Hakemuksen tai suostumuksen peruutus on tehtävä Helsingin vaalipiirilautakunnalle viimeistään 47. päivänä ennen vaalipäivää ennen kello 16.

143 l §

Vaalien tuloksen vahvistaminen aluevaaleissa

Aluevaalilautakunnan on tuloksen vahvistamisen jälkeen viipymättä:

2) annettava luettelo valtuutetuiksi valituista ja heidän varajäsenistään aluevaltuustolle ja tiedotettava siitä sillä tavalla kuin hyvinvointialueen ilmoitukset saatetaan tiedoksi;

185 §

Vaaliviranomaisen rikosoikeudellinen vastuu

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös vaalipiirilautakunnan, aluevaalilautakunnan ja kunnan keskusvaalilautakunnan ottamaan henkilöstöön.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 .

4.

Laki

kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansalaisaloitelain (12/2012) 10 §, sellaisena kuin se on laissa 1276/2019,
seuraavasti:

10 §

Eurooppalainen kansalaisaloite

Eurooppalaisen kansalaisaloitteen tuenilmauksen voi allekirjoittaa 16 vuotta täyttänyt Suomen kansalainen.

Eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/788 20 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen Suomessa on Liikenne- ja viestintävirasto.

Edellä 2 momentissa mainitun asetuksen 20 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen Suomessa on Digi- ja väestötietovirasto. Digi- ja väestötietovirasto toimii toimialallaan mainitun asetuksen 4 artiklan 6 kohdassa tarkoitettuna yhteyspisteenä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____ .

Helsingissä 21.11.2024

Pääministeri

Petteri Orpo

Oikeusministeri Leena Meri

1.

Laki

ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain (273/2009) 6 §
sellaisina kuin se on, 6 §:n ruotsinkielinen sanamuoto laeissa 684/2010 ja 651/2021 ja
suomenkielinen sanamuoto laeissa 1689/2015 ja 651/2021, sekä
lisätään lakiin uusi 6 a, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Ilmoitettavat tiedot

***Vaalirahoitusilmoituksen pääasiallinen
sisältö***

Ilmoitukseen merkitään:

- 1) maininta siitä, mitkä vaalit ovat kyseessä;
- 2) ehdokkaan nimi ja arvo, ammatti tai tehtävä, hänet asettaneen puolueen nimi tai maininta siitä, että ehdokas on ollut valitsijayhdistyksen ehdokas, sekä eduskuntavaaleissa se vaalipiiri, aluevaaleissa se hyvinvointialue ja kuntavaaleissa se kunta, jossa ehdokas oli ehdolla;
- 3) vaalikampanjan kulut yhteensä sekä eriteltyinä vaalimainonnasta sanoma-, ilmaisjakelu- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa sekä tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä, ulkomainonnasta, vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankkimisesta, mainonnan suunnittelusta ja vaalitulaisuuksien järjestämisestä aiheutuneisiin kuluihin sekä muihin kuluihin;
- 4) vaalirahoitus yhteensä sekä eriteltyinä ehdokkaan omiin varoihin, *ehdokkaan ottamiin lainoihin mukaan luettuina ilmoitusta annettaessa maksamattomina olevat laskut* sekä kaikkeen ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön saamaan tukeen ryhmiteltyinä tukeen

Ilmoitukseen merkitään:

- 1) maininta siitä, mitkä vaalit ovat kyseessä;
- 2) ehdokkaan nimi ja arvo, ammatti tai tehtävä, hänet asettaneen puolueen nimi tai maininta siitä, että ehdokas on ollut valitsijayhdistyksen ehdokas, sekä eduskuntavaaleissa se vaalipiiri, aluevaaleissa se hyvinvointialue ja kuntavaaleissa se kunta, jossa ehdokas oli ehdolla;
- 3) vaalikampanjan kulut yhteensä sekä eriteltyinä vaalimainonnasta sanoma-, ilmaisjakelu- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa sekä tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä, ulkomainonnasta, vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankkimisesta, mainonnan suunnittelusta ja vaalitulaisuuksien järjestämisestä aiheutuneisiin kuluihin sekä muihin kuluihin;
- 4) vaalirahoitus yhteensä sekä eriteltyinä ehdokkaan omiin varoihin, *ilmoitusta annettaessa maksamattomina oleviin laskuihin ja muihin ehdokkaan ottamiin lainoihin* sekä kaikkeen ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön saamaan tukeen ryhmiteltyinä tukeen

Voimassa oleva laki

yksityishenkilöiltä, yrityksiltä, puolueelta, puolueyhdistyksiltä ja muilta tahoilta;

5) muut ilmoitusvelvollisen tarpeelliseksi katsomat tiedot vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista.

Erikseen on ilmoitettava kukin yksittäinen tuki ja sen antaja, jos tuen arvo on kuntavaaleissa vähintään 800 euroa taikka eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa, aluevaaleissa tai europarlamenttivaaleissa vähintään 1 500 euroa. Jos tämä tuki on annettu ostamalla yksilöitäviä tavaroita tai palveluita taikka vastaavalla vastikkeellisella tavalla, erikseen ilmoitettavaksi tueksi luetaan vain sen nettomääräinen arvo. Jos erikseen ilmoitettava yksittäinen tuki sisältää kolmannelta taholta välitettyä tukea vähintään edellä mainitun rahamäärän, tuen saajan on ilmoitettava myös välitetyn tuen antajasta.

Jos ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä tai muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö on ottanut lainaa vaalikampanjan kulujen kattamiseksi, ilmoitukseen otetaan suunnitelma lainan takaisinmaksusta.

Yksityishenkilön nimeä ei saa ilmoittaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen antamansa tuen arvo on pienempi kuin 2 momentissa mainittu rahamäärä.

Ehdokas, jonka vaalirahoitus kuntavaaleissa jää alle 800 euron, ei ole velvollinen antamaan 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja. Hänen tulee kuitenkin antaa kirjallinen vakuutus siitä, että hänen vaalirahoituksensa ei ole ylittänyt tässä momentissa säädettyä rajaa.

Ilmoitusvelvollinen, joka on ollut ehdokkaana samanaikaisesti sekä aluevaaleissa että kuntavaaleissa, tekee yhden ilmoituksen, jossa on tiedot molempien vaalien vaalirahoituksesta. Tällaisessa ilmoituksessa erikseen ilmoitettavan tuen osalta noudatetaan, mitä 2 momentissa säädetään kuntavaaleista.

Ehdotus

yksityishenkilöiltä, yrityksiltä, puolueelta, puolueyhdistyksiltä ja muilta tahoilta;

5) muut ilmoitusvelvollisen tarpeelliseksi katsomat tiedot vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista.

Erikseen on ilmoitettava kukin yksittäinen tuki ja sen antaja, jos tuen arvo on kuntavaaleissa vähintään 800 euroa taikka eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa, aluevaaleissa tai europarlamenttivaaleissa vähintään 1 500 euroa. Jos tämä tuki on annettu ostamalla yksilöitäviä tavaroita tai palveluita taikka vastaavalla vastikkeellisella tavalla, erikseen ilmoitettavaksi tueksi luetaan vain sen nettomääräinen arvo. Jos erikseen ilmoitettava yksittäinen tuki sisältää kolmannelta taholta välitettyä tukea vähintään edellä mainitun rahamäärän, tuen saajan on ilmoitettava myös välitetyn tuen antajasta.

Jos ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä tai muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö on ottanut lainaa vaalikampanjan kulujen kattamiseksi, ilmoitukseen otetaan suunnitelma lainan takaisinmaksusta.

Yksityishenkilön nimeä ei saa ilmoittaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen antamansa tuen arvo on pienempi kuin 2 momentissa mainittu rahamäärä.

Ilmoitusvelvollisen, jonka vaalirahoitus kuntavaaleissa jää alle 800 euron, ei kuitenkaan tarvitse antaa 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja. Hänen tulee kuitenkin antaa kirjallinen vakuutus siitä, että hänen vaalirahoituksensa ei ole ylittänyt tässä momentissa säädettyä rajaa.

Ilmoitusvelvollinen, joka on ollut ehdokkaana samanaikaisesti sekä aluevaaleissa että kuntavaaleissa, tekee yhden ilmoituksen, jossa on tiedot molempien vaalien vaalirahoituksesta. Tällaisessa ilmoituksessa erikseen ilmoitettavan tuen osalta noudatetaan, mitä 6 a §:n 1 momentissa säädetään kuntavaaleista.

Vaalirahoitusilmoituksen erityinen sisältö

Vaalirahoitusilmoituksessa on erikseen ilmoitettava kukin yksittäinen tuki ja sen antaja, jos tuen arvo on kuntavaaleissa vähintään 800 euroa taikka eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa, aluevaaleissa tai europarlamenttivaaleissa vähintään 1 500 euroa. Jos tämä tuki on annettu ostamalla yksilöitäviä tavaroita tai palveluita taikka vastaavalla vastikkeellisella tavalla, erikseen ilmoitettavaksi tueksi luetaan vain sen nettomääräinen arvo. Jos erikseen ilmoitettava yksittäinen tuki sisältää kolmannelta taholta välitettyä tukea vähintään edellä mainitun rahamäärän, tuen saajan on ilmoitettava myös tieto välitetyn tuen antajasta.

Yksityishenkilön nimeä ei saa ilmoittaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen antamansa tuen arvo on pienempi kuin 1 momentissa mainittu rahamäärä.

Erikseen on myös ilmoitettava ehdokkaan tukemiseksi otetut lainat ja niitä koskevat takaukset ja vierasvelkapantit sekä suunnitelma lainojen takaisinmaksusta.

Jos lainan myöntäjä on muu taho kuin luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettu luottolaitos ja lainan määrä on kuntavaaleissa vähintään 800 euroa ja muissa vaaleissa vähintään 1500 euroa, myös lainan myöntäjä tulee ilmoittaa.

Jos 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu vaalirahoitus ylittää vaalikampanjan kulut, myös ylijäävä vaalirahoitus tulee ilmoittaa. Jos ehdokkaalla ei ole tukiryhmää tai muuta sanotun säännöksen 2 kohdassa tarkoitettua yhteisöä taikka jos tukiryhmä tai yhteisö ei ole oikeushenkilö, ylijäävä rahoitus siirtyy ehdokkaan omiin varoihin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

2.

Laki

puoluelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puoluelain (10/1969) 8 §:n 2 momentin 6 kohta, 8 c §:n otsikko ja 1 momentti, 9 §:n 1 ja 5 momentti, 9 a §:n 1 momentti, 9 d §:n 1 ja 2 momentti, 9 e §:n 1 momentti ja 9 f §, sellaisina kuin ne ovat, 8 §:n 2 momentin 6 kohta laissa 1214/2023, 8 c §:n otsikko ja 1 momentti ja 9 a §:n 1 momentti laissa 683/2010, 9 §:n 1 ja 5 momentti, 9 d §:n 1 ja 2 momentti sekä 9 e §:n 1 momentti laissa 1688/2015 sekä 9 f § laeissa 683/2010 ja 332/2020, sekä *lisätään* 8§:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 650/2021, uusi 7 ja 8 kohta, lakiin uusi 8 d § sekä 9 b §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 683/2010 ja 650/2021, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 ja 5 momentti siirtyvät 5 ja 6 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

8 §

Tuki puolueelle ja puolueyhdistykselle

Tuki puolueelle ja puolueyhdistykselle

Tueksi puolueelle tai puolueyhdistykselle luetaan sen rahana, tavarana, palveluna tai muulla vastaavalla tavalla saamat suoritukset.

Tukena ei kuitenkaan pidetä:

- 1) tavanomaista talkootyötä eikä tavanomaisia ilmaisipalveluja;
- 2) puolueen tai puolueyhdistyksen tavanomaiseen järjestötoimintaan tai omaisuuden hoitoon liittyviä käyvän arvon mukaisia suorituksia;
- 3) puolueen ja sen puolueyhdistysten toisiltaan saamia suorituksia;
- 4) puolueen tai puolueyhdistyksen pysyväisluonteisen, yleisillä markkinoilla markkinaehtoisesti harjoittaman liiketoiminnan tuloja;
- 5) puolueen tai puolueyhdistyksen harjoittaman sijoitustoiminnan tuloja;
- 6) 9 §:ssä tarkoitettua valtionavustusta eikä muuta vastaavaa lakiin taikka valtion, hyvinvointialueen tai kunnan talousarvioon perustuvaa avustusta tai valtionosuutta.

Tueksi puolueelle tai puolueyhdistykselle luetaan sen rahana, tavarana, palveluna tai muulla vastaavalla tavalla saamat suoritukset.

Tukena ei kuitenkaan pidetä:

- 1) tavanomaista talkootyötä eikä tavanomaisia ilmaisipalveluja;
- 2) puolueen tai puolueyhdistyksen tavanomaiseen järjestötoimintaan tai omaisuuden hoitoon liittyviä käyvän arvon mukaisia suorituksia;
- 3) puolueen ja sen puolueyhdistysten toisiltaan saamia suorituksia;
- 4) puolueen tai puolueyhdistyksen pysyväisluonteisen, yleisillä markkinoilla markkinaehtoisesti harjoittaman liiketoiminnan tuloja;
- 5) puolueen tai puolueyhdistyksen harjoittaman sijoitustoiminnan tuloja;
- 6) 9 §:ssä tarkoitettua valtionavustusta eikä muuta vastaavaa lakiin taikka valtion, hyvinvointialueen tai kunnan talousarvioon perustuvaa avustusta tai valtionosuutta;
- 7) *puolueelle tai puolueyhdistykselle suoritettavia luottamushenkilömaksuja;*
- 8) *Euroopan unionin toimielinten sekä vastaavien kansainvälisten järjestöjen*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

myöntämiä ja niiden talousarvioihin perustuvia suorituksia.

8 c §

8 c §

Ajantasainen ilmoitus

Ajantasainen ilmoitus tuesta

Puolueen, puolueyhdistyksen ja puolueen lähiyhteisön saaman tuen määrästä ja sen antajasta ilmoitetaan valtiontalouden tarkastusvirastolle, jos yksittäisen tuen tai useista samalta tukijalta saaduista suorituksista koostuvan tuen arvo on vähintään 1 500 euroa kalenterivuodessa (*ajantasainen ilmoitus*). Ilmoitusta täydennetään aina, kun ilmoituksen tai sen täydennyksen jälkeen samalta tukijalta saaduista uusista suorituksista koostuvan tuen arvo ylittää edellä mainitun rahamäärän. Tuki ilmoitetaan bruttomääräisenä. Tuki, jota ei ole annettu rahana, arvioidaan ja ilmoitetaan rahamääräisenä.

Puolueen, puolueyhdistyksen ja puolueen lähiyhteisön saaman tuen määrästä ja sen antajasta ilmoitetaan valtiontalouden tarkastusvirastolle, jos yksittäisen tuen tai useista samalta tukijalta saaduista suorituksista koostuvan tuen arvo on vähintään 1 500 euroa kalenterivuodessa. Ilmoitusta täydennetään aina, kun ilmoituksen tai sen täydennyksen jälkeen samalta tukijalta saaduista uusista suorituksista koostuvan tuen arvo ylittää edellä mainitun rahamäärän. Tuki ilmoitetaan bruttomääräisenä. Tuki, jota ei ole annettu rahana, arvioidaan ja ilmoitetaan rahamääräisenä.

(uusi)

8 d §

Ajantasainen ilmoitus otetuista lainoista

Puolueen, puolueyhdistyksen ja puolueen lähiyhteisön ottamista lainoista ilmoitetaan valtiontalouden tarkastusvirastolle, jos samalta lainanantajalta saadun lainan määrä on vähintään 1500 euroa kalenterivuodessa. Ilmoituksen yhteydessä on ilmoitettava myös suunnitelma lainojen takaisinmaksusta. Jos lainan myöntäjä on muu taho kuin luottolaitostoiminnasta (610/2014) annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu luottolaitos ja lainan määrä vähintään 1500 euroa, myös lainan myöntäjä tulee ilmoittaa.

Puolue huolehtii ilmoituksen tekemisestä. Ilmoitus tehdään sähköisesti viimeistään lainan vastaanottamista seuraavan kalenterikuukauden 15 päivänä.

Valtiontalouden tarkastusvirasto antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksen tekemisestä.

9 §

9 §

*Valtionavustus**Valtionavustus*

Valtion talousarvion rajoissa voidaan eduskunnassa edustettuna olevalle puolueelle myöntää avustusta sen säännöissä ja yleisohjelmassa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Avustus on jaettava puolueiden viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa saamien edustajanpaikkojen lukumäärien osoittamassa suhteessa. Puolueen avustuksesta osa voidaan osoittaa *muun yhdistyksen* toiminnan tukemiseen.

Valtion talousarvion rajoissa voidaan eduskunnassa edustettuna olevalle puolueelle myöntää avustusta sen säännöissä ja yleisohjelmassa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Avustus on jaettava puolueiden viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa saamien edustajanpaikkojen lukumäärien osoittamassa suhteessa. Puolueen avustuksesta osa voidaan osoittaa *avustuksen käyttötarkoitusta toteuttavan muun yhteisön tai säätiön* toiminnan tukemiseen.

Muutoin avustuksen myöntämiseen, maksamiseen, käyttöön sekä valvontaan sovelletaan tämän lain ohella, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

Muutoin avustuksen myöntämiseen, maksamiseen, käyttöön, *osoittamiseen ja siirtämiseen* sekä valvontaan sovelletaan tämän lain ohella, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

9 a §

9 a §

*Kirjanpito**Kirjanpito*

Puolueen ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen *kirjanpitovelvollisuudesta, tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta* on voimassa, mitä kirjanpitolaisissa säädetään. Niiden on lisäksi esitettävä tilinpäätöksen yhteydessä tilitys 9 §:ssä tarkoitetun avustuksen käytöstä sekä ajantasaisiin ilmoituksiin sisältyvät tiedot samoin kuin vaalikampanjan kulut ja rahoitus *siten kuin 9 b §:ssä säädetään*.

Puolueen ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen *kirjanpitovelvollisuuteen, tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sovelletaan*, mitä kirjanpitolaisissa *ja yhdistyslaissa (503/1989)* säädetään. Niiden on lisäksi esitettävä tilinpäätöksen yhteydessä tilitys 9 §:ssä tarkoitetun avustuksen käytöstä sekä ajantasaisiin ilmoituksiin sisältyvät tiedot samoin kuin vaalikampanjan kulut ja rahoitus.

9 b §

9 b §

Ilmoitettavat tiedot vaalikampanjan kuluista ja rahoituksesta

Ilmoitettavat tiedot vaalikampanjan kuluista ja rahoituksesta

Erikseen on ilmoitettava puolueen ja avustuspäätöksessä mainitun yhdistyksen vaalikampanjan kulujen kattamiseksi ottamat lainat ja suunnitelma niiden

takaisinmaksusta. Jos lainan myöntäjä on muu taho kuin luottolaitostoiminnasta annetun lain 7 §:ssä tarkoitettu luottolaitos ja lainan määrä on vähintään 1500 euroa, myös lainan myöntäjä tulee ilmoittaa.

---

9 d §

Tilinpäätösasiakirjojen toimittaminen

Puolue toimittaa valtiontalouden tarkastusvirastolle puolueen ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen tilintarkastuskertomuksen, toimintakertomuksen ja *tasekirjan* sekä 9 a §:n 1 momentissa tarkoitetut tilitykset ja tiedot. Avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen on tätä varten toimitettava vastaavat asiakirjat ja tiedot asianomaiselle puolueelle. Puolueen asiakirjat ja tiedot toimitetaan kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun puolueen tilinpäätös on vahvistettu. Avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen asiakirjat ja tiedot toimitetaan yhden kuukauden kuluessa yhdistyksen tilinpäätöksen vahvistamisesta.

Puolueen lähiyhteisöksi ilmoitettu yhteisö tai säätiö toimittaa valtiontalouden tarkastusvirastolle tilintarkastuskertomuksensa, toimintakertomuksensa ja *tasekirjansa*, 9 a §:n 2 momentissa tarkoitetun erittelyn ja 9 c §:n 3 momentissa tarkoitetun lausunnon kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu. Yhteisö tai säätiö, jonka rahasto on ilmoitettu lähiyhteisöksi, toimittaa vastaavat asiakirjat kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu.

9 d §

Tilinpäätösasiakirjojen toimittaminen

Puolue toimittaa valtiontalouden tarkastusvirastolle puolueen ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen tilin- tai toiminnantarkastuskertomuksen, toimintakertomuksen, jos sellainen on laadittu, ja tilinpäätöksen sekä 9 a §:n 1 momentissa tarkoitetut tilitykset ja tiedot. Avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen on tätä varten toimitettava vastaavat asiakirjat ja tiedot asianomaiselle puolueelle. Puolueen asiakirjat ja tiedot toimitetaan kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun puolueen tilinpäätös on vahvistettu. Avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen asiakirjat ja tiedot toimitetaan yhden kuukauden kuluessa yhdistyksen tilinpäätöksen vahvistamisesta. *Asiakirjojen toimittamisvelvollisuus koskee myös sellaista tilikautta, josta yhdistys on ollut merkittynä puolerekisteriin vain osan.*

Puolueen lähiyhteisöksi ilmoitettu yhteisö tai säätiö toimittaa valtiontalouden tarkastusvirastolle tilintarkastuskertomuksensa, toimintakertomuksensa, jos sellainen on laadittu, tilinpäätöksensä, 9 a §:n 2 momentissa tarkoitetun erittelyn, 9 c §:n 3 momentissa tarkoitetun lausunnon sekä toiminnantarkastuskertomuksen, jos sellainen on laadittu, kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu. Yhteisö tai säätiö, jonka rahasto on ilmoitettu lähiyhteisöksi, toimittaa vastaavat asiakirjat kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu. *Asiakirjojen toimittamisvelvollisuus koskee myös sellaista*

tilikautta, josta yhteisö tai säätiö on ollut lähiyhteisönä vain osan.

9 e §

Valvonta

Valtiontalouden tarkastusvirasto valvoo 9 §:ssä tarkoitetun avustuksen käyttöä sekä tämän lain tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen ilmoittamista sekä näihin liittyvien asiakirjojen ja tietojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista puolueen, puolueen lähiyhteisön ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen (*valvottava*) toiminnassa. Tässä tehtävässään virasto voi tarkastaa valvottavan tilinpitoa ja varojen käyttöä sekä tarvittaessa kehottaa valvottavaa käyttämään tästä laista johtuvat velvollisuutensa.

9 e §

Valvonta

Valtiontalouden tarkastusvirasto valvoo 9 §:ssä tarkoitetun avustuksen käyttöä sekä tämän lain tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen ilmoittamista sekä näihin liittyvien asiakirjojen ja tietojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista puolueen, puolueen lähiyhteisön ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen, *9 §:ssä tarkoitetun muun yhteisön tai säätiön (valvottava)* toiminnassa. Tässä tehtävässään virasto voi tarkastaa valvottavan tilinpitoa ja varojen käyttöä sekä tarvittaessa kehottaa valvottavaa täyttämään tästä laista johtuvat velvollisuutensa.

9 f §

Ilmoitusrekisteri ja sen tietojen julkisuus

Puoluerahoituksen ilmoitusrekisteriin talletetaan 8 c §:ssä tarkoitettuihin ilmoituksiin, 9 a §:n 2 momentissa ja 9 b §:ssä tarkoitettuihin erittelyihin sekä 9 d §:n 1 momentissa tarkoitettuihin asiakirjoihin sisältyvät tiedot. Valtiontalouden tarkastusvirasto on puoluerahoituksen ilmoitusrekisterin rekisterinpitäjä. Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, jokaisella on oikeus saada rekisteristä jäljennöksiä sekä tietoja yleisen tietoverkon kautta.

Ajantasaisen ilmoituksen ja ennakkoilmoituksen sekä ilmoitusrekisteriin talletettujen muiden tietojen säilyttämisestä sekä niiden saamisesta säädetään muutoin arkistolaisissa (831/1994) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

9 f §

Ilmoitusrekisteri ja sen tietojen julkisuus

Puoluerahoituksen ilmoitusrekisteriin talletetaan 8 c ja 8 d §:ssä tarkoitettuihin ilmoituksiin, 9 a §:n 2 momentissa ja 9 b §:ssä tarkoitettuihin erittelyihin sekä 9 d §:ssä tarkoitettuihin asiakirjoihin sisältyvät tiedot. Valtiontalouden tarkastusvirasto on puoluerahoituksen ilmoitusrekisterin rekisterinpitäjä. Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, jokaisella on oikeus saada rekisteristä jäljennöksiä sekä tietoja yleisen tietoverkon kautta.

Ajantasaisen ilmoituksen ja ennakkoilmoituksen sekä ilmoitusrekisteriin talletettujen muiden tietojen säilyttämisestä sekä niiden saamisesta säädetään muutoin arkistolaisissa (831/1994) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____*

3.

Laki

vaalilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan vaalilain (714/1998) 11 §:n 3 momentti
muutetaan 11 §:n 1 momentti, 16 §:n 3 momentti, 29 §:n 1 momentti, 42 §:n 1 momentti, 53 §:n 1 momentti, 60 §:n 2 momentin johtokappale, 99 §:n otsikko ja 2 momentti, 112 §, 143 §:n 3 momentti ja 143 l §:n 3 momentin 2 kohta, sellaisena kuin niistä on 11 § 1 momentti laissa 271/2013, 16 § 3 momentti laissa 361/2016, 29 § 1 momentti 1132/2019, 42 § 1 momentti laissa 431/2010, 99 §:n otsikko ja 2 momentti laissa 1404/2009, 143 l §:n 3 momentin 2 kohta laissa 649/2021, seuraavasti, sekä
lisätään 99 §:ään uusi 3 momentti sekä 185 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

11 §

Vaalipiirilautakunta

Vaalipiirilautakunta

Aluehallintoviraston on hyvissä ajoin ennen eduskuntavaaleja asetettava jokaiseen 5 §:ssä tarkoitettuun vaalipiiriin vaalipiirilautakunta. Sen toimikausi kestää, kunnes uusi lautakunta on valittu. *Lautakunnan asettaa se aluehallintovirasto, jonka alueella lautakunnan kokouspaikka on.*

Aluehallintoviraston on hyvissä ajoin ennen eduskuntavaaleja asetettava jokaiseen 5 §:ssä tarkoitettuun vaalipiiriin vaalipiirilautakunta. Sen toimikausi kestää, kunnes uusi lautakunta on valittu. *Lautakunnan asettaa se aluehallintovirasto, jonka alueeseen vaalipiiri tai suurin osa siitä maantieteellisesti kuuluu.*

Helsingin vaalipiirilautakunta ja Uudenmaan vaalipiirilautakunta pitävät kokouksensa Helsingissä, Varsinais-Suomen vaalipiirilautakunta Turussa, Satakunnan vaalipiirilautakunta Porissa, Ahvenanmaan maakunnan vaalipiirilautakunta Maarianhaminassa, Hämeen vaalipiirilautakunta Hämeenlinnassa, Pirkanmaan vaalipiirilautakunta Tampereella, Kaakkois-Suomen vaalipiirilautakunta Mikkelissä, Savo-Karjalan vaalipiirilautakunta Kuopiossa, Vaasan vaalipiirilautakunta Vaasassa, Keski-Suomen vaalipiirilautakunta Jyväskylässä, Oulun vaalipiirilautakunta Oulussa ja Lapin vaalipiirilautakunta Rovaniemellä.

(kumotaan)

16 §

Vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan työskentely

Vaalilautakunta nimeää vaalipäivän äänestystä varten yhden tai useamman vaaliavustajan. Vaaliavustajasta säädetään 73 §:ssä. Vaalilautakunta voi ottaa avustavaa henkilöstöä äänestyslippujen laskemista ja järjestämistä varten sekä 77 §:ssä tarkoitettua äänioikeusrekisterin ja muiden oikeusministeriön tietojärjestelmien käyttämistä varten.

16 §

Vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan työskentely

Vaalilautakunta nimeää vaalipäivän äänestystä varten yhden tai useamman vaaliavustajan. Vaaliavustajasta säädetään 73 §:ssä. Vaalilautakunta voi ottaa avustavaa henkilöstöä äänestyslippujen laskemista ja järjestämistä varten sekä 77 §:ssä tarkoitettua äänioikeusrekisterin ja muiden oikeusministeriön tietojärjestelmien käyttämistä varten. *Vaalitoimikunta voi ottaa avustavaa henkilöstöä äänioikeusrekisterin käyttämistä varten.*

29 §

Äänioikeusrekisterin käyttö

Äänioikeusrekisteriin merkitään sen mukaan kuin 5 ja 6 luvussa säädetään, milloin ja missä äänioikeutettu on äänestänyt. Merkinnän voi tehdä *kotimaassa olevan* yleisen ennakoäänestyspaikan vaalitoimitsija tai *vaalitoimikunnan puheenjohtaja* taikka vaalilautakunta tai kunnan keskusvaalilautakunta tai keskusvaalilautakunnan pyynnöstä Digi- ja väestötietovirasto. Jos merkintä havaitaan virheelliseksi, sen voi korjata vain kunnan keskusvaalilautakunta tai sen pyynnöstä Digi- ja väestötietovirasto.

29 §

Äänioikeusrekisterin käyttö

Äänioikeusrekisteriin merkitään sen mukaan kuin 5 ja 6 luvussa säädetään, milloin ja missä äänioikeutettu on äänestänyt. Merkinnän voi tehdä yleisen ennakoäänestyspaikan vaalitoimitsija tai vaalitoimikunta taikka vaalilautakunta tai kunnan keskusvaalilautakunta tai keskusvaalilautakunnan pyynnöstä Digi- ja väestötietovirasto. Jos merkintä havaitaan virheelliseksi, sen voi korjata vain kunnan keskusvaalilautakunta tai sen pyynnöstä Digi- ja väestötietovirasto.

42 §

Presidentinvaalin ehdokasluettelot

Sen jälkeen kun ehdokkaat on ilmoitettu tiedonannolla oikeusministeriölle, Helsingin vaalipiirilautakunta laatii 38. päivänä ennen vaalipäivää pidettävässä kokouksessaan presidentinvaalin ehdokasluettelon, josta on soveltuvin osin voimassa, mitä

42 §

Presidentinvaalin ehdokasluettelot

Helsingin vaalipiirilautakunta laatii 38. päivänä ennen vaalipäivää pidettävässä kokouksessaan **presidentinvaalin ehdokasluettelon**, johon sovelletaan, mitä ehdokaslistojen yhdistelmästä 41 §:ssä säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

ehdokaslistojen yhdistelmästä 41 §:ssä säädetään.

53 §

Asiakirjojen ja vaalileimasimien toimittaminen

Oikeusministeriön on hyvissä ajoin ennen ennakoäänestyksen alkamista *tarpeellisin ohjein varustettuina lähetettävä ennakoäänestysasiakirjoja ja lomakkeita äänestäjistä pidettäviä luetteloja varten kotimaan yleisten ennakoäänestyspaikkojen vaalitoimitsijoille sekä kuntien keskusvaalilautakunnille toimitettaviksi vaalitoimikunnille. Näitä asiakirjoja ja lomakkeita on lähetettävä myös ulkoasiainministeriölle toimitettaviksi ennakoäänestyspaikkoina oleville Suomen edustustoille ja suomalaisten laivojen päälliköille.*

60 §

Ennakoäänestyksen päättämistoimet

Silloin kun äänioikeusrekisteri on käytössä ennakoäänestyspaikassa, vaalitoimitsija tai vaalitoimikunnan puheenjohtaja:

99 §

Asiakirjojen ja tarvikkeiden säilyttäminen

Vaalien tuloksen vahvistamisen jälkeen äänestysliput ja kappale ehdokaslistojen yhdistelmää tai presidentinvaalin ehdokasluetteloa on pantava päällykseen, joka sinetöidään oikeusministeriön määrämällä tavalla. Ne on säilytettävä, kunnes lähinnä seuraavat vastaavat vaalit on toimitettu. *Laskelmat on säilytettävä pöytäkirjan liitteenä. Hallussaan olevat asiakirjat ja*

53 §

Asiakirjojen ja vaalileimasimien toimittaminen

Oikeusministeriön on hyvissä ajoin ennen ennakoäänestyksen alkamista *lähetettävä kuntien keskusvaalilautakunnille ennakoäänestyksessä käytettäviä asiakirjoja. Keskusvaalilautakuntien on toimitettava asiakirjat edelleen yleisten ennakoäänestyspaikkojen vaalitoimitsijoille, kotiaäänestyksen vaalitoimitsijoille sekä vaalitoimikunnille. Näitä asiakirjoja on lähetettävä myös ulkoministeriölle toimitettaviksi ennakoäänestyspaikkoina oleville Suomen edustustoille ja suomalaisten laivojen päälliköille.*

60 §

Ennakoäänestyksen päättämistoimet

Silloin kun äänioikeusrekisteri on käytössä ennakoäänestyspaikassa, vaalitoimitsija tai vaalitoimikunta:

99 §

Asiakirjojen säilyttäminen

Vaalien tuloksen vahvistamisen jälkeen äänestysliput ja kappale ehdokaslistojen yhdistelmää tai presidentinvaalin ehdokasluetteloa on pantava päällykseen, joka sinetöidään oikeusministeriön määrämällä tavalla. Ne on säilytettävä, kunnes lähinnä seuraavat vastaavat vaalit on toimitettu. *Vaalipiirilautakunta luovuttaa sanotut*

Voimassa oleva laki

*vaaleissa käytetyt tarvikkeet
vaalipiirilautakunnan on luovutettava
aluehallintovirastolle säilytettäväksi.*

112 §

Jäsenäänestys

Ehdokkaiden asettamista varten puolueen on toimitettava vaalipiirissä salainen ja yhtäläiseen äänioikeuteen perustuva *jäsenäänestys*, johon ovat oikeutetut ottamaan osaa vaalipiirissä asuvat puolueen ja sen perusjärjestöjen henkilöjäsenet.

Jäsenäänestys ei kuitenkaan ole pakollinen, jos siihen on nimetty enintään niin monta henkilöä kuin puolueella on oikeus asettaa ehdokkaita vaalipiirissä.

143 §

*Presidenttiehdokkaan tai presidentiksi
valitun pysyvä estyneisyys tai kuolema*

Ehdokkaan asettamisesta ja ehdokashakemuksen jättämisestä tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa *on voimassa*, mitä 129–134 §:ssä säädetään. Ehdokasta, jonka puolue tai valitsijayhdistys oli aikaisemmin säädetyssä järjestyksessä asettanut, pidetään kuitenkin ilman uutta hakemusta edelleen puolueen tai valitsijayhdistyksen ehdokkaana, jollei puolue tai valitsijayhdistys ole peruuttanut aikaisempaa hakemustaan tai ehdokkaaksi asetettu 133 tai 134 §:ssä tarkoitettua suostumustaan. Hakemuksen tai suostumuksen peruutus on tehtävä Helsingin vaalipiirilautakunnalle viimeistään 40. päivänä ennen vaalipäivää ennen kello 16.

Ehdotus

*asiakirjat säilytettäväksi
aluehallintovirastolle.
Vaalipiirilautakunnan pöytäkirjat
liitteineen säilytetään pysyvästi
oikeusministeriön määräysten mukaisesti.*

112 §

Jäsenäänestys

Ehdokkaiden asettamista varten puolueen on toimitettava vaalipiirissä salainen ja yhtäläiseen äänioikeuteen perustuva *jäsenäänestys*, johon ovat oikeutetut ottamaan osaa vaalipiirissä asuvat puolueen ja sen perusjärjestöjen henkilöjäsenet, *taikka muulla tavoin huolehdittava puolueen säännöissä siitä, että vaalipiirissä asuvan jäsenistön kansanvaltaiset vaikutusmahdollisuudet ehdokkaiden asettamisessa toteutuvat.*

Jäsenäänestystä ei kuitenkaan järjestetä, jos siihen on nimetty enintään niin monta henkilöä kuin puolueella on oikeus asettaa ehdokkaita vaalipiirissä.

143 §

*Presidenttiehdokkaan tai presidentiksi
valitun pysyvä estyneisyys tai kuolema*

Ehdokkaan asettamisesta ja ehdokashakemuksen jättämisestä tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa *sovelletaan*, mitä 129–134 §:ssä säädetään. Ehdokasta, jonka puolue tai valitsijayhdistys oli aikaisemmin säädetyssä järjestyksessä asettanut, pidetään kuitenkin ilman uutta hakemusta edelleen puolueen tai valitsijayhdistyksen ehdokkaana, jollei puolue tai valitsijayhdistys ole peruuttanut aikaisempaa hakemustaan tai ehdokkaaksi asetettu 133 tai 134 §:ssä tarkoitettua suostumustaan. Hakemuksen tai suostumuksen peruutus on tehtävä Helsingin vaalipiirilautakunnalle viimeistään 47. päivänä ennen vaalipäivää ennen kello 16.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

143 l §

*Vaalien tuloksen vahvistaminen
aluevaaleissa*

Aluevaalilautakunnan on tuloksen
vahvistamisen jälkeen viipymättä:

-----
2) annettava luettelo valtuutetuiksi valituista
ja heidän varajäsenistään
maakuntavaltuustolle ja tiedotettava siitä sillä
tavalla kuin hyvinvointialueen ilmoitukset
saatetaan tiedoksi;

185 §

Vaaliviranomaisen rikosoikeudellinen vastuu

143 l §

*Vaalien tuloksen vahvistaminen
aluevaaleissa*

Aluevaalilautakunnan on tuloksen
vahvistamisen jälkeen viipymättä:

-----
2) annettava luettelo valtuutetuiksi valituista
ja heidän varajäsenistään *aluevaltuustolle* ja
tiedotettava siitä sillä tavalla kuin
hyvinvointialueen ilmoitukset saatetaan
tiedoksi;

185 §

Vaaliviranomaisen rikosoikeudellinen vastuu

-----
*Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan
myös vaalipiirilautakunnan,
aluevaalilautakunnan ja kunnan
keskusvaalilautakunnan ottamaan
henkilöstöön.*

-----
*Tämä laki tulee voimaa päivänä
kuuta 20 .*

4.

Laki

kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansalaisaloitelain (12/2012) 10 §, sellaisena kuin se on laissa 1276/2019,
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

10 §

*Eurooppalaiseen kansalaisaloitteeseen
liittyvät viranomaistehtävät*

Eurooppalainen kansalaisaloite

Eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/788 20 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen Suomessa on Liikenne- ja viestintävirasto.

Edellä 1 momentissa mainitun asetuksen 20 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen Suomessa on Digi- ja väestötietovirasto. Digi- ja väestötietovirasto toimii toimialallaan mainitun asetuksen 4 artiklan 6 kohdassa tarkoitettuna yhteyspisteenä.

*Eurooppalaisen kansalaisaloitteen
tuenilmauksen voi allekirjoittaa 16 vuotta täyttänyt Suomen kansalainen.*

Eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/788 20 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen Suomessa on Liikenne- ja viestintävirasto.

Edellä 2 momentissa mainitun asetuksen 20 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen Suomessa on Digi- ja väestötietovirasto. Digi- ja väestötietovirasto toimii toimialallaan mainitun asetuksen 4 artiklan 6 kohdassa tarkoitettuna yhteyspisteenä.

_____ päivä
Tämä laki tulee voimaan _____
kuuta 20 .